

‘Als ik een politieagent was, zou ik ons ook verdenken’

Een explorierend onderzoek onder 'buitenlandse jongens' naar gevoelens van stigmatisering, de beleving van en de betekenisgeving aan de interactie met de politie en gepercipieerd (onrechtvaardig) onderscheid

Elvira Koole, juli 2013

Masterscriptie Algemene Sociale Wetenschappen: Multiculturalisme in vergelijkend perspectief
Universiteit Utrecht

Titel 'Als ik een politieagent was, zou ik ook ons ook verdenken'

'Als ik een politieagent was, zou ik ons ook verdenken' is geen letterlijk citaat, maar lijkt op de citaten van respondenten en dekt de inhoud van de boodschap van de respondenten - zoals geïnterpreteerd vanuit de probleemstelling en theoretische achtergrond van deze studie.

Afbeelding titelblad

Eigen bewerking. De originele foto is te vinden op onderstaande websites.

http://www.amazightvmedia.com/uploads/assets/nieuws/klein/1475_7.jpg

<http://media.wereldjournalisten.nl/media/uploads/Marokkaanse%20jongens.jpg>

De fotograaf is onbekend.

De afgebeelde jongeren en politiemedewerker zijn niet betrokken bij dit onderzoek.

‘Als ik een politieagent was, zou ik ons ook verdenken’

Een explorerend onderzoek onder 'buitenlandse jongens' naar gevoelens van stigmatisering, de beleving van en de betekenisgeving aan de interactie met de politie en gepercipieerd (onrechtvaardig) onderscheid

Scriptie ter afsluiting van het masterprogramma Algemene Sociale Wetenschappen: Multiculturalisme in vergelijkend perspectief, Universiteit Utrecht

Juli 2013

Student: Elvira Koole

Begeleider Universiteit Utrecht: Marcel Coenders

Tweede lezer Universiteit Utrecht: Gerrit-Bartus Dielissen

Begeleiders RADAR en Art.1: Ilse Mink en Gregor Walz

Dankwoord

Voor u ligt het eindresultaat van een half jaar intensief onderzoek. Ik wil mijn dank uitspreken naar personen zonder wiens betrokkenheid en hulp ik deze scriptie niet had kunnen afronden.

Als eerste gaat mijn dank uit naar mijn begeleider Marcel Coenders. Bedankt voor de aangeboden structuur met de bijeenkomsten en tussentijdse verslagen, de kritische blik en het vertrouwen op de goede afloop.

Bedankt 'collega's' bij Art.1 en RADAR: Ik voelde me binnen jullie inspirerende werkomgeving zeer welkom. In het bijzonder wil ik mijn begeleiders Ilse Mink en Gregor Walz bedanken voor de geboden mogelijkheid om als stagiaire aan de slag te gaan en voor de gesprekken die mij steeds weer op weg hielpen. Mijn dank gaat ook uit naar Babette, voor de pauzes en het 'sparren'.

Bedankt jongerenwerkers M., M. en Y., voor de warme ontvangst in het jongerencentrum en jullie verhalen. Speciale dank aan de coördinator jongerenwerk M. voor de mogelijkheid om in het jongerencentrum mijn onderzoek uit te voeren. Bedankt wijkagent P. voor je ontvangst op het kantoor en je verhaal.

Bedankt vrienden en oud-huisgenoten, voor jullie aanmoedigingen. Speciale dank gaat uit naar Nicole, Franca, Sara en Nico voor het doornemen van delen van mijn scriptie.

Bedankt Nico, voor je steun en je vertrouwen.

Last but not least: Mijn grote dank gaat uit naar de jongeren in de wijk. Bedankt dat ik jullie en jullie belevingswereld heb mogen leren kennen. Jullie openheid en verhalen hebben mij niet alleen geholpen met mijn onderzoek, maar ook als persoon geraakt. Met ieder van jullie deel ik meer dan ik van tevoren had kunnen denken: We zijn allemaal, binnen de mogelijkheden die we zien, zoekende naar hoe we ons leven willen inrichten. We willen rechtvaardig behandeld worden. Niet gekwetst, afgewezen of uitgesloten worden. Ons veilig voelen. Ergens bij horen, ergens thuishoren. Gewaardeerd worden om wie we zijn. De verhalen die jullie met mij hebben gedeeld - en daarmee mijn verhaal van de afgelopen onderzoeksperiode - wil ik recht aan doen en heb ik zo goed als mogelijk verwerkt in deze scriptie.

19 juli 2013

Samenvatting

Onder leden van etnische minderheden bestaat de perceptie dat er sprake is van politieaanhoudingen omwille van hun etnisch afkomst (FRA, 2010b). Deze kwalitatieve studie exploreert de betekenisgeving aan en de beleving van de interactie met politiemedewerkers en het gepercipieerde onderscheid onder een specifieke onderzoekspopulatie: jongemannen tussen de 15 en 25 jaar met een niet-westerse achtergrond die woonachtig zijn in een (niet nader te noemen) wijk met relatief veel sociale problematiek. De onderzoekspopulatie ervaart dat 'buitenlandse jongens' - zoals zij zichzelf identificeren - als verdacht gezien worden door politiemedewerkers. Hiervoor is enerzijds begrip: respondenten geven aan dat het 'normaal' is om 'buitenlandse jongens' te verdenken. Hiermee verwijzen zij impliciet naar de stigmatisering die zij ervaren in de bredere samenleving en reproduceren zij de in het maatschappelijk discours gemaakte koppeling tussen deviant gedrag en (jonge, mannelijke) leden van etnische minderheden. Een aantal aspecten is van belang voor de wijze waarop jongeren betekenis geven aan gepercipieerd onderscheid gemaakt door politiemedewerkers: de mate van wantrouwen jegens de dominante samenleving en in het bijzonder de politie, de mate van eigenwaarde die jongeren kunnen verkrijgen uit de dominante samenleving, de (dis)identificatie met deviant gedrag en de aanwezigheid of afwezigheid van de neiging om een conflict met de dominante samenleving in etnische termen te beschouwen. In deze studie is een ideaaltypisch onderscheid gemaakt tussen 'jongens van de straat' en 'rustige jongens'. Rustige jongens nemen nadrukkelijk afstand van deviant gedrag waarmee zij als 'buitenlandse jongens' geassocieerd worden. (Het afgeven van de impressie dat zij) een goede relatie onderhouden met de wijkagent is hierin van belang. Jongens van de straat hebben de neiging tot terugtrekking in de *peer group*, hetgeen bij sommige jongeren wel en bij andere jongeren niet gekoppeld is aan disidentificatie met en wantrouwen jegens de Nederlandse samenleving.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
2. Theoretische achtergronden	12
2.1 Benadering van (etnische) identiteit en cultuur.....	12
2.2 'Buitenlandse jongens ' en deviant gedrag.....	13
2.3 Interactie tussen 'buitenlandse jongens' en de politie	14
2.4 Omgaan met een geschonden identiteit.....	15
3. Methoden.....	18
3.1 Veldwerk	18
3.2 Verzamelde data.....	19
3.3 Data-analyse.....	20
4. Resultaten.....	21
4.1 Ideaaltypen: 'rustige jongens' en 'jongens van de straat'.....	21
4.2 'Ik weet wel hoe politieagenten kunnen zijn...'	22
4.4 Verdacht profiel: 'buitenlandse jongen'	25
4.5 Onderscheid: 'Dat kun je als politieagent (niet) maken'	27
4.6 Discrepancie tussen persoonlijke en groepeervaringen	28
4.7 Andere maatschappelijke domeinen.....	31
4.8 Identificatie en coping	32
5. Conclusie en discussie.....	36
5.1 Terugkoppeling naar theoretische benaderingen en onderzoeksvragen	36
5.2 Kanttekeningen.....	39
5.3 Aanbevelingen.....	40
Referenties.....	43
Bijlage: Topiclijst jongeren.....	47
Bijlage: Topiclijst professionals.....	51

1. Inleiding

Vermoedens dat agenten bij de proactieve invulling van hun discretionaire bevoegdheid¹ burgers ongelijk zouden behandelen op grond van etniciteit, nationaliteit en religie geven sinds een aantal jaar aanzet tot interesse vanuit intergouvernementele en non-gouvernementele organisaties op het gebied van mensenrechten en gelijke behandeling. Dit heeft geresulteerd in een aantal projecten en onderzoeksrapporten,² waaronder het EPMEP-project (2013-2014).³ Dit project zal in opdracht van het Fundamental Rights Agency (FRA) worden uitgevoerd door Art.1 en RADAR en deze studie dient hiertoe als achtergrond.

Binnen bovengenoemde organisaties en in enkele wetenschappelijke artikelen wordt de term 'etnisch profileren' gebruikt. Etnisch profileren kan worden gedefinieerd als het besluit van politiemedewerkers om individuele burgers te onderwerpen aan de politiemacht (bijvoorbeeld bij preventief fouilleren of identiteitscontroles), enkel of voornamelijk omdat deze individuele burgers tot bepaalde etnische, religieuze of nationale groeperingen worden gerekend (FRA, 2010a; OSJI, 2009). In de meeste studies wordt etnisch profileren beschouwd als een vorm van discriminatie (Goodney, 2006; Eijkman, 2010; Van der Leun & Van der Woude, 2011; Klos, 2011; OSJI, 2007, 2009).

Stelselmatig etnisch profileren is niet aangetoond in Nederland.⁴ Wel blijkt uit etnografisch onderzoek dat Amsterdamse politiemedewerkers selectief aandacht geven aan jonge, mannelijke leden van etnische minderheden (Çankaya, 2012). Eerder onderzoek toont ook dat leden van etnische minderheden de *perceptie* hebben dat er sprake is van aanhoudingen omwille van hun etnische afkomst (FRA, 2010b) en disproportionaliteit in politieaanhoudingen tussen autochtonen en personen met een niet-westerse achtergrond (Van der Torre, Schaap, Schaap & Dijk, 2006, p.46)⁵.

Er is vanuit wetenschappelijke studies (zie bijvoorbeeld: Coenders, Boog & Dinsbach, 2010; Schmitt & Branscombe, 2002; Taylor, Wright, Moghaddam & Lalonde, 1990; Verkuyten, 1999, pp.69-76) relatief veel bekend over de betekenisgeving aan en de (hieraan gerelateerde) omgang met gepercipieerde discriminatie. Echter: de bevindingen van eerder onderzoek naar etnisch profileren tonen niet per definitie aan dat leden van etnische minderheden zich ongelijk behandeld voelen. Het is mogelijk dat (een deel van) de respondenten de (gepercipieerde) disproportionaliteit legitiem vindt.

¹ Discretionaire bevoegdheid: De beslissingsruimte waarbinnen politiemedewerkers invulling aan hun taak kunnen geven. Omdat er bij proactief handelen meer sprake is van inschattingen van politiemedewerkers is de discretionaire ruimte hierbij ruimer is dan bij reactief handelen.

² Open Society Justice Initiative (OSJI), 2009, 2012, verwacht 2013; FRA, 2010a, 2010b; Amnesty International Nederland, verwacht 2013.

³ Het EPMEP-project, 'A closer look at Ethnic Profiling, Minority trust in police and Effects for Public security', heeft als doelstelling door middel van dialoog bewustzijn te creëren binnen zowel de politie en andere overheidsinstanties als binnen groeperingen die te maken hebben met etnisch profileren (Art. 1, 2012).

⁴ Daadwerkelijke ongelijke behandeling kan enkel worden vastgesteld wanneer melding van en vervolgens onderzoek naar het geval is gedaan (Boog, Dinsbach, Van Donselaar & Rodrigues, 2010), hetgeen het aantonen lastig maakt.

⁵ Dit geldt voor de Amsterdamse context.

Derhalve is onbekend welke betekenis wordt gegeven aan het gepercipieerde onderscheid en wanneer het onderscheid als discriminatoir wordt beschouwd. Tevens is onbekend of hierin verschillen bestaan tussen personen, hoe personen onderscheid plaatsen in de context van de bredere interactie met politiemedewerkers en hoe personen omgaan met deze afwijzingen van hun sociale identiteit.

De studie die voor u ligt exploreert de betekenisgeving aan en de beleving van de interactie met politiemedewerkers en het gepercipieerde onderscheid onder een specifieke onderzoekspopulatie. Het heeft meerwaarde om ervaringen van gepercipieerd (onrechtvaardig) onderscheid te plaatsen binnen de context van de gehele beleving van interactie met politiemedewerkers, omdat ervaringen met politiemedewerkers worden beleefd vanuit persoonlijke ervaringen en andermans ervaringen met de politie (Svensson, Sollie & Saharso, 2011). Hiernaast worden gevoelens van stigmatisering in ogenschouw genomen, omdat etnisch profileren hieraan gerelateerd is (Van der Leun & Van der Woude, 2011).

De specifieke onderzoekspopulatie van deze studie bestaat uit jongemannen (15 t/m 25 jaar) met een niet-westers achtergrond die woonachtig zijn in een wijk met relatief veel sociale problematiek. Hoewel de politie bij jongeren veelvuldig gebruik maakt van proactief handelen (Svensson et al., 2011) en Amsterdamse politiemedewerkers selectief aandacht blijken te geven aan jonge, mannelijke leden van etnische minderheden (Çankaya, 2012), is er ook onder deze groep nagenoeg geen onderzoek verricht naar ervaringen van etnisch profileren. Een uitzondering hierop vormen kwantitatieve deelstudies van Svensson et al. (2011) naar ervaringen van jongeren. Deze studies zijn echter niet gericht op de betekenisgeving aan en beleving van etnisch profileren.

Een studie naar de beleving van de interactie met politiemedewerkers onder deze onderzoekspopulatie is tevens maatschappelijk relevant: Ten eerste is een goede relatie tussen de politie en jongeren met een niet-westerse afkomst die opgroeien in 'probleemwijken' belangrijk, aangezien deze jongeren risico lopen op maatschappelijke uitval en verval in de criminaliteit (Bakker, Distelbrink, Pels & Los, 2013, p.55; Berkeley & Van Uden, 2009). Ten tweede is gepercipieerde ongelijke of onrechtvaardige behandeling door politiemedewerkers bij deze groep extra belastend: deze jongeren zijn door stigmatisering in de bredere samenleving extra gevoelig voor bedreigingen van het zelfbeeld (Bakker et al., 2013, p.55). Hiernaast kan er onder deze populatie een relatief sterk wantrouwen bestaan jegens de dominante samenleving (Van Strijen, 2009) en maatschappelijke instanties als de politie (Bakker et al., 2013).⁶ (Gepercipieerde) discriminatie door politiemedewerkers leidt mogelijk tot versterking van dit wantrouwen (Coenders et al., 2010; Van der Leun & Van der

⁶ Bakker et al. (2013) geven aan dat met name Antilliaans- en Marokkaans-Nederlandse jongeren en jongeren die opgroeien in 'probleemwijken' wantrouwen ervaren.

Woude, 2011)⁷ en tot verminderde identificatie met de dominante samenleving (Van de Donk, Hancher, Lieshout, Meurs, Nootboom, Vries & Winsemius, 2007).

Het bovenstaande mondt uit in de volgende probleemstelling, welke richtinggevend is geweest tijdens de onderzoeksperiode.

Doelstelling

Naast het wetenschappelijke doel – het exploreren van de betekenisgeving aan en de beleving van interactie met politiemedewerkers, ervaringen van gepercipieerd etnisch profileren en hieraan gerelateerde gevoelens van stigmatisering - heeft deze studie een probleemsigalerende functie: Percipiëren jongeren (jongemannen)⁸ met een niet-westerse achtergrond⁹ die opgroeien in een wijk met relatief veel sociale problematiek dat politiemedewerkers onderscheid maken? Wanneer percipiëren deze jongeren dit als ongelijke en onrechtvaardige behandeling? Welke betekenis wordt hieraan gegeven? Wat is het gepercipieerde probleem en percipiëren alle respondenten dit hetzelfde? Door inzicht te bieden op dit vlak, biedt deze studie een achtergrond en hiermee een bijdrage aan het EPMEP-project van Art.1 en RADAR (Art.1, 2012).

Vraagstelling

Welke betekenissen geeft de onderzoekspopulatie - jongemannen in de leeftijd van 15 t/m 25 jaar¹⁰ met een niet-westerse achtergrond die woonachtig zijn in een (niet nader te noemen) wijk met relatief veel sociale problematiek - aan ervaringen van interactie met de politie (en met name: wanneer is er sprake van gepercipieerd (onrechtmatig) onderscheid en gepercipieerd discriminatoir optreden) en welke rol speelt stigmatisering van de eigen sociale groepering(en) in deze interactie en de betekenisgeving?

1. Hoe beleven de betreffende jongeren de interactie met politiemedewerkers en welke betekenissen geven zij hieraan?

Deze beleving van de interactie is in een breder kader geplaatst van het geheel aan ervaringen met en ervaringsverhalen over de interactie met politiemedewerkers.

⁷ Coenders et al. (2010, p.41) geven aan dat gepercipieerde discriminatie door politiemedewerkers leidt tot een verminderd vertrouwen in de rechtstaat. Van der Leun & Van der Woude (2011) geven aan dat het mogelijk leidt tot een aantasting van het vertrouwen in de politie.

⁸ In de wetenschappelijke literatuur, alsmede in beleidsstukken verwijst de term 'jongere(n)' veelal naar jongen(s) of jongeman(nen).

⁹ Niet-westerse achtergrond: Ten minste één (groot)ouder afkomst uit een land dat niet tot West-Europa of het Angelsaksische gebied behoort.

¹⁰ Deze afbakening gold als richtlijn en is gekozen om vergelijking met eerdere literatuur (FRA, 2010b; Huijnk & Dagevos, 2010; Svensson et al.2011) te vergemakkelijken.

- a) Ervaren de betreffende jongeren in de interactie met politiemedewerkers (gepercipieerde) onrechtvaardige en discriminatoire behandeling van de eigen persoon of de eigen sociale groepering(en)? En welke betekenissen geven zij hieraan?
 - b) Ervaren de betreffende jongeren in de interactie met politiemedewerkers dat zij benaderd worden vanuit (negatieve) beeldvorming over de eigen sociale groepering(en)? En welke betekenis geven zij hieraan?
2. (Hoe) zijn deze ervaringen gerelateerd aan gevoelens van stigmatisering van de eigen sociale groepering(en)?
 3. Hoe kunnen verschillen in betekenisgeving worden verklaard?
Er is hierbij met name gericht op achterliggende mechanismen voor (uit de literatuur te verwachten) verschillen in betekenisgeving op grond van identificatie met de dominante Nederlandse samenleving en de eigen sociale groepering(en).

2. Theoretische achtergronden

In deze sectie worden de gehanteerde theoretische achtergronden besproken. Als eerst wordt de benadering van (etnische) identiteit en cultuur besproken. Hierna wordt de interactie tussen 'buitenlandse jongens' en de politie besproken en de koppeling tussen 'buitenlandse jongens' en deviant gedrag. Deze sectie wordt afgesloten met een paragraaf over verschillende wijzen waarop men kan omgaan met een geschonden identiteit.

2.1 Benadering van (etnische) identiteit en cultuur

Binnen de sociale wetenschappen worden identiteit en cultuur benaderd als procesmatige en situationele sociale constructies, waarvan de betekenisgeving en de inhoud voortdurend gereproduceerd en betwist worden in interacties (Baumann, 1999). Welke identiteiten aan een persoon worden toegeschreven en welke deelidentiteiten in de specifieke situatie voor de betrokken persoon en anderen op de voorgrond staan (Eriksen, 2001; Verkuyten, 2010), is afhankelijk van het vermogen dat Van de Donk et al. (2007) 'articulatiemacht' noemen. Dit heeft betrekking op het vermogen tot het (mede) bepalen van definities en betekenisgevingen. Concreet gaat dit om het (mede) bepalen van waarden en normen of het benoemen, categoriseren en identificeren van de eigen persoon en anderen.

Echter: in de sociale werkelijkheid worden cultuur en identiteit niet enkel procesmatig en situationeel beschouwd, maar tevens op een essentialistische wijze ingezet om 'Wij' af te scheiden en positief af te zetten tegenover 'Zij' (Baumann, 1999, p.95). Wanneer men bij etnische identiteit en cultuur uitgaat van een essentialistisch en onveranderlijk onderscheid tussen etnische groepen, heet dit primordialisme (Eriksen, 2001). Baumann (1999) draagt een oplossing aan voor de schijnbare tegenstelling tussen essentialistische en primordiale (*'having' of culture'*) perspectieven enerzijds en meer procesmatige en situationele benaderingen (*'making of culture'*) anderzijds: 'De essentialistische theorie is deel van de procesmatige sociale werkelijkheid die sociale wetenschappers onderzoeken' (Baumann, 1999, p.90). Sterke primordiale visies kunnen dan benaderd worden als *'participants primordialism'* (Hutchington & Smith, 1996; Smith, 1994). De sociale constructies die voortkomen uit essentialistische visies worden wel degelijk als een realiteit gepercipieerd. Dit geldt óók voor hen die identificatie zelf niet essentialistisch benaderen, maar wel volgens deze benadering onderworpen worden aan articulatiemacht.¹¹

Doordat personen ingedeeld worden op basis van persoonskenmerken die in de specifieke context van betekenis zijn, ontstaan sociale groeperingen (Verkuyten, 2010). De kennis, betekenisgeving en waardering die worden toegeschreven aan deze sociale lidmaatschappen bepalen de sociale identiteit en zijn hiermee van invloed op het zelfbeeld van een persoon (Tajfel, Billig, Rudy

¹¹ Verkuyten geeft een voorbeeld: Een Turkse Nederlander kan zijn etnische afkomst nog zo triviaal en onbelangrijk beschouwen en zien als een sociale constructie, op het moment dat hij door andere afgewezen wordt omwille van zijn etniciteit, is zijn Turkse identiteit een aanwezige realiteit (1999, p.38).

& Flament, 1971). De sociale identiteitstheorie (*SIT*) stelt dat personen vanuit de behoefte aan het bewerkstelligen van een positief zelfbeeld, de neiging hebben om leden van eigen sociale groeperingen positief te onderscheiden van leden van andere groeperingen (Tajfel, 1982).

2.2 'Buitenlandse jongens' en deviant gedrag

Antilliaans- en Marokkaans-Nederlandse jongemannen zijn oververtegenwoordigd in criminaliteit, voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en uitkeringsafhankelijkheid (Bakker et al., 2013; Jennisen & Blom, 2007).¹² Als verklaring hiervoor stelt een aantal auteurs (o.a. Werdmölder, 2005) dat er bij deze groepen sprake is van etnisch-culturele kenmerken die van invloed zijn op het begaan van delinquent en deviant gedrag. Ook beleid binnen de politie en partnerorganisaties richt zich op specifieke culturele kenmerken van deze jongeren (voor voorbeelden, zie: Burik, Hoogeveen, Snippe, Kruize & Bruinsma, 2012; Bakker et al., 2013, pp.34-43). Tevens houden individuele politiemedewerkers bij de interactie met (groepen) jongeren rekening met 'gewelddbereidheid' en andere factoren die cultureel bepaald zouden zijn (Svensson et al., 2011, p.24).

Çankaya (2012) stelt vast dat Amsterdamse politiemedewerkers selectief aandacht geven aan personen die binnen een bepaald profiel passen: jonge, mannelijke leden van etnische minderheden met een bepaalde kledingstijl (o.a. sieraden die er duur uit zien, pet, capuchon, bontkraag, sportieve kledij). Tijd, locatie, taalgebruik en houding wegen hierin mee. Dit gegeven en de hierboven genoemde primordiaal geformuleerde culturele verklaringen en beleidsoplossingen zijn gerelateerd aan het discours waarin leden van bepaalde etnische minderheden op essentialistische wijze in steeds sterkere mate gezien worden als 'gevaarlijke Anderen' (Van der Leun & Van der Woude, 2011, p.445). Dit sluit aan bij het door Schinkel (2007, 2008) beschreven maatschappelijk discours waarin verklaringen van sociale problematiek veelal gevonden worden in 'de cultuur' van 'de Ander' en diens gebrekkig 'integratie' in de 'samenleving'.¹³

Genuanceerder dan de primordiale benaderingen omtrent 'buitenlandse jongens' zijn perspectieven waarin rekening gehouden wordt met de levensomstandigheden van jongeren met een migrantenachtergrond. Stigmatisering, opvoeders die de dominante samenleving wantrouwen, een lage sociaaleconomische status, een hieraan gerelateerde 'slechte woonomgeving' en gering cultureel en sociaal kapitaal, zijn voorbeelden van niet te onderschatten risicofactoren die onder jongeren met een migrantenachtergrond kunnen bijdragen aan maatschappelijk uitval en verval in de criminaliteit (Bakker et al., 2012; Berkeley & Van Uden, 2009). Ook binnen de politie is oog voor omgevingsfactoren. Zo geven politiemedewerkers aan in hun interactie rekening te houden met de gezinsstructuur waartoe een jongere behoort (Svensson et al., 2011, p.24).

¹² Hierbij dient opgemerkt te worden overrepresentatie in de misdaadstatistieken van bepaalde bevolkingsgroepen (deels) het gevolg kan zijn van de buitenproportionele aandacht van veiligheidsdiensten.

¹³ Schinkel beschrijft dat 'de samenleving' niet de sociale werkelijkheid aanduidt, maar een geïdealiseerd beeld (een 'gedroomde samenleving') waarin geen bezorgdheid heerst over 'integratie' en allerhande problematiek (Schinkel, 2007, 2008).

Een aantal auteurs (o.a. El Hadioui, 2010; De Jong, 2007; Van Strijen, 2009) stelt dat hiernaast 'straatcultuur' een rol speelt in het ontwikkelen van deviant gedrag en in de botsingen tussen jongeren en de politie. De rol van straatcultuur wordt echter niet als dusdanig herkend. In plaats hiervan wordt de oorzaak gezocht in de niet-westerse afkomst van de betreffende jongeren (El Hadioui, 2010, p.37). Door de continue nadruk op hun negatief gewaardeerde etnische deelidentiteit worden jongeren voortdurend bevestigd in hun 'Anders-zijn' (De Jong, 2007; Kop & Euwema, 2007) en kunnen jongeren hun 'straatcultuur' en de botsingen met de dominante samenleving óók in etnische termen gaan beschouwen (De Jong, 2007; Van Strijen, 2009).

2.3 Interactie tussen 'buitenlandse jongens' en de politie

Bij de aanpak van jeugdcriminaliteit en -overlast wordt veelvuldig gebruik gemaakt van proactief handelen (Svensson et al., 2011) en worden politiemedewerkers aangemoedigd personen te identificeren die *waarschijnlijk* in criminele activiteiten betrokken zijn of zullen raken (OSJI, 2009; Çankaya, 2012). Een voorbeeld hiervan is de registratie van overlastgevende en criminele jongerengroepen volgens de Beke-methode (Ferwerda & Van Ham, 2010).

Jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond hebben over het algemeen een positief oordeel over de politie en diens proactieve optreden (Svensson et al., 2011). Eigen negatieve ervaringen en negatieve ervaringsverhalen van anderen doen echter af aan de gepercipieerde rechtvaardigheid van de politie (Rosenbaum, Schuck, Costello, Hawkins & Ring, 2005; Svensson et al., 2011). Jongeren die meer 'op straat' te vinden zijn en daar met delinquente vrienden omgaan en/of gedrag vertonen dat als overlastgevend en/of delinquent wordt beschouwd, oordelen negatiever over de politie (Svensson et al., 2011). In tegenstelling tot scholieren, is er onder deze jongeren sprake van een verschil tussen autochtone jongeren en jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond. De laatstgenoemde groep heeft namelijk een negatiever oordeel over de politie en meer ervaringen met proactief politieoptreden. Deze verschillen zijn deels te verklaren door een hogere mate van delinquentie en gedragverschillen in de interactie met politiemedewerkers, zoals de bereidheid tot politiemedewerking (Svensson et al., 2011).

Het negatievere oordeel onder 'straatjongens' kan gerelateerd zijn aan de factor straatcultuur en conflicten tussen deze jongeren en (vertegenwoordigers van) de dominante samenleving (o.a. El Hadioui, 2010; De Jong, 2007; Van Strijen, 2009). Hoewel straatcultuur hier beschouwd wordt als dynamisch, situationeel en niet geheel af te bakenen, kan er op basis van de wetenschappelijke literatuur een ideaaltypische omschrijving worden gegeven. Kenmerkend is het weigeren tot aanpassing aan en het afzetten jegens conventionele normen en waarden en (politie)gezag (El Hadioui, 2010; Van Strijen, 2007). Hieraan gerelateerd is wantrouwen jegens de dominante samenleving en diens vertegenwoordigers (waaronder de politie) (El Hadioui, 2010; De Jong, 2007; Van Strijen, 2007). Hiernaast worden de masculiene en materialistische oriëntatie genoemd, die ook kenmerkend zijn aan de aan straatcultuur gerelateerde hiphopscene, (El Hadioui, 2010; Van Strijen, 2009).

De gepercipieerde Wij/Zij-verhouding met de dominante samenleving en de politie heerst voornamelijk onder jongeren die door buitenstaanders niet gecorrigeerd worden in hun opvattingen (Van Strijen, 2007). Deze verhouding kan worden versterkt door continue (gepercipieerde) afwijzingen jegens de eigen sociale groepering. Uit zelfbescherming compenseren jongeren deze afwijzingen door hun groepseigen waarden en normen te verheerlijken en hier meer legitimiteit aan toe te kennen dan aan conventionele normen en waarden (De Jong, 2007). Hiernaast kan er sprake zijn van een zeer sterke negatieve wederzijdse beeldvorming tussen jongeren en politiemedewerkers. Dit leidt tot overgevoeligheid voor tekenen van disrespect onder beide groepen (Kop & Euwema, 2007), waardoor acties van jongeren en politiemedewerkers eerder als bedreigend en vijandig worden ervaren door de andere groep en een tegenreactie uitlokken (Huyts & Nelissen, 2004; Kop & Euwema, 2007).

2.4 Omgaan met een geschonden identiteit¹⁴

Sociale stigmatisering wordt beschouwd als het proces waarbij een persoon gereduceerd wordt tot zijn of haar stigma; een in de specifieke context als afwijkend geconstrueerd kenmerk (Goffman, 1963). Het stigma van (jonge, mannelijke) leden van etnische minderheden kan gedefinieerd worden als een '*societal deviance*' (Falk, 2001, p.27): een stigma dat in het algemeen binnen de gehele dominante samenleving geldt. Sociale stigmatisering staat volledige acceptatie van de gestigmatiseerde binnen de samenleving in de weg en schaadt zijn of haar zelfbeeld (Goffman, 1963). Bovendien leidt het tot een verhoogde kans op (gepercipieerde) discriminatie (Verkuyten, 2010, p.49). Er zijn verscheidene strategieën waarmee personen trachten hun zelfbeeld te beschermen tegen discriminatie en stigmatisering.

Stigmatisering en gepercipieerde discriminatie

Gestigmatiseerden voelen continue de mogelijkheid dat er in conflictueuze situaties sprake is van discriminatie (Verkuyten, 2010, p.49). Of men een voorval als discriminatie percipieert, is onder meer afhankelijk van de mate waarin personen op de hoogte zijn van hun rechten en de negatieve beeldvorming omtrent de eigen sociale groepering (Coenders et al., 2010, p.44; FRA, 2010b). Gezien het maatschappelijk discours omtrent (jonge, mannelijke) leden van etnische minderheden en de wijze waarop deze in de politiek en de media is verankerd (Schinkel 2007, 2008), is het waarschijnlijk dat de negatieve beeldvorming omtrent leden van etnische minderheden onder deze groep bekend is.

Doordat zij de vooroordelen internaliseren, ondervinden leden van gestigmatiseerde groepen veelal grote emotionele gevolgen van (gepercipieerde) discriminatie (Schmitt & Branscombe, 2002). Gepercipieerde discriminatie door politiemedewerkers wordt als nog zwaarder ervaren dan discriminatie door een medeburger (Schriemer & Kasmi, 2007;¹⁵ Van der Woude, 2009).

¹⁴ Paragraaftitel is afgeleid van een werk van Goffman (1963)

¹⁵ Schriemer & Kasmi (2007): dit geldt voor de beleving van Marokkaans-Nederlandse Rotterdammers.

Zowel persoonlijke ervaringen als het besef dat leden van de eigen groepering worden gediscrimineerd blijken bedreigend voor de eigenwaarde en de waardering voor de groepering (Van de Donk et al., 2007, p.50; Verkuyten, 1999, p.70). Er is vastgesteld dat personen aangeven meer persoonlijke dan groepsdiscriminatie te ervaren (Taylor et al., 1990). De oorzaak hiervoor kan worden gezocht in de overschatting van de groepsdiscriminatie. Een andere gangbare verklaring is dat persoonlijke discriminatie wordt gebagatelliseerd, omdat het erkennen hiervan een te grote emotionele belasting vormt (Verkuyten, 1999, p.70). Hiernaast is bekend dat gestigmatiseerden juist de neiging kunnen hebben om elk conflict als discriminatie te bestempelen (Coenders et al., 2010, p.35).

Mogelijkheden binnen de dominante samenleving

Personen kunnen op verschillende manieren omgaan met een negatief gewaardeerde sociale identiteit. De selectie voor een strategie is gerelateerd aan de gepercipieerde verhoudingen binnen de samenleving: de stabiliteit en legitimiteit van de statusverschillen en de doordringbaarheid van de groepsgrenzen (Hogg & Abrams, 1988; Tajfel & Turner, 1979; Verkuyten, 2010, pp. 62-65). Wanneer de groepsgrenzen doordringbaar worden gepercipieerd zal men veelal kiezen voor vergaande aanpassing aan de dominante samenleving. De acceptatie vanuit de dominante samenleving is voorwaardelijk (Verkuyten, 2010, p.59), hetgeen geïllustreerd wordt door het eerder besproken antimigrantendiscours (Schinkel, 2007, 2008). In dit discours vallen 'allochtonen' per definitie buiten 'de samenleving'. Hoewel zij nooit volledig geaccepteerd zullen worden, dienen zij zich aan te passen aan de dominante normen (Schinkel, 2008).

De strategie van aanpassing gaat veelal samen met compensatie voor het stigma en de wens om aan te tonen dat het stereotype niet van toepassing is op de eigen persoon (Goffman, 1963; Major & O'Brien, 2005). '*Ik ben die Marokkaan niet*', de studie van De Jong (2012) onder Marokkaans-Nederlandse hbo-studenten illustreert dit. Wanneer er sprake is van structurele integratie (opleiding en werk (op niveau)) (Tolsma, Lubbers & Gijsberts, 2012) en personen zich desondanks niet geaccepteerd *voelen*, spreekt men van de integratieparadox (Buijs, Demant & Hamdy, 2006).

Een andere strategie is het vooropstellen van een andere deelidentiteit. Een voorbeeld hiervan zijn jonge Marokkaans-Nederlandse moslims die als antwoord op de stigmatisering van hun Marokkaanse deelidentiteit ervoor kiezen zich religieus te identificeren (Ketner, 2009). Hiernaast noemt de wetenschappelijke literatuur strategieën die collectief worden uitgevoerd: sociale verandering en sociale creativiteit (Hogg & Abrams, 1988; Tajfel & Turner, 1979; Verkuyten, 2010, pp.60-61). Sociale verandering betreft het daadwerkelijk aanpassen van de statusverhoudingen. Sociale creativiteit daarentegen, bestaat uit drie mogelijkheden die leiden tot een positievere perceptie van het zelfbeeld: het herdefiniëren van de identiteit, het benadrukken van positieve kenmerken van de eigen groepering en het aanpassen van de vergelijkingsgroep naar een groepering die een nog groter sociaal stigma heeft (Hogg & Abrams, 1988; Verkuyten, 2010, pp.60-61).

Mogelijkheden buiten de dominante samenleving

Wanneer er geen (gepercipieerde) mogelijkheden bestaan binnen de dominante samenleving, kan het stigma leiden tot erkenning van slachtofferschap. Het stigma wordt dan als excuus gebruikt voor het uitblijven van maatschappelijk succes (Goffman, 1963). Een andere, hieraan gerelateerde optie is terugtrekking uit de dominante samenleving in de eigen groepering. Wanneer jongeren het gevoel hebben vrijwel altijd beschouwd te worden in termen van hun stigma, zullen zij geen andere mogelijkheid vinden dan hun eigenwaarde en status hieraan te ontleen. De 'Marokkaanse' straatjongens uit De Jongs studie (2007) identificeren (Goffman, 1963) en gedragen (Tannenbaum, 1938) zich volgens het verkregen stigma. De negatieve stereotypen en Wij/Zij-verhoudingen met (vertegenwoordigers van) de dominante samenleving worden hierbij aangewend om schaamte- en schuldgevoelens omtrent overlast en delinquent gedrag te overwinnen en zich naar de groepsnormen te gedragen (De Jong, 2007). Dit sluit aan bij het *Rejection-Identification Model (RIM)* (Branscombe, Schmitt & Harvey, 1999; Schmitt & Branscombe, 2002): om het zelfbeeld te beschermen tegen gepercipieerde discriminatie, trekken leden van gestigmatiseerde groepen zich terug in de eigen groep.¹⁶

Het aanvullende *Rejection-Disidentification Model (RDIM)* stelt dat er als gevolg van gepercipieerde discriminatie tevens sprake kan zijn van een verminderde identificatie met de dominante Nederlandse samenleving (*'national out-group'*) (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim, 2009). Hiernaast zou terugtrekking gerelateerd kunnen zijn aan het in de straatcultuur breed gedragen wantrouwen jegens maatschappelijke instanties (Van Strijen, 2007). Ook een (gepercipieerde) gebrek aan articulatiemacht kan terugtrekking uit of radicalisering tegen de dominante samenleving als gevolg hebben (Van de Donk et al., 2007, pp.61-62). Concreet gaat het hier om het gevoel in de dominante samenleving geen waarden en normen te kunnen inbrengen en zelfs de eigen identiteit niet te kunnen bepalen.

De in de voorgaande paragraaf genoemde collectieve strategie 'herdefiniëren van de sociale identiteit' hoeft niet per definitie binnen de dominante samenleving herkend te worden. Zo toont De Jong (2007) dat Marokkaans-Nederlandse 'straatjongens' hun eigen straatwaarden en –normen herwaarderen, door binnen de groep meer legitimiteit hieraan toe te kennen dan aan de conventionele waarden en normen. Dit gaat samen met het claimen van een primordiale notie van hun Marokkaanse identiteit. In tegenstelling tot dominante samenleving, benadrukken de jongens hierbij juist de *positieve* kenmerken van 'de' Marokkaanse cultuur.

¹⁶ Wanneer het versterkte identificatie met de eigen *etnische* groepering betreft, spreekt men over 'reactieve etniciteit' (o.a. Ersanali, 2009; Verkuyten & Brug, 2002).

3. Methoden

In deze sectie wordt verantwoording afgelegd voor de werkwijze tijdens de dataverzameling en -analyse.

3.1 Veldwerk

Gegeven de thematiek en de onderzoekspopulatie is een kleinschalige, kwalitatieve studie op haar plaats: grootschalige surveys zouden de meerledigheid en nuance in betekenisgeving en beleving van dit nog niet geëxploreerde thema niet aan het licht kunnen brengen. Bovendien bleek binnen de onderzoekspopulatie sprake van wantrouwen, dat versterkt werd door de thematiek van deze studie. Door middel van participerende observatie kon geïnvesteerd worden in wederzijds vertrouwen, hetgeen noodzakelijk bleek voor valide en betrouwbare interviews.

Van midden april tot eind mei is veldwerk verricht binnen een wijk in een middelgrote stad in de Randstad.¹⁷ De betreffende buurt wijkt qua bevolkingssamenstelling (afkomst en sociaaleconomische status) af van het bredere district en de gehele stad. In vergelijking tot het gehele district (bijna 20% 'niet-westerse allochtonen') en de gehele stad (ongeveer 15%) wonen er in deze wijk veel 'niet-westerse allochtonen' (50%), waarvan bijna een kwart van Marokkaanse afkomst is (CBS Statline, 2013). De bebouwing in de wijk bestaat voor een groot deel uit hoogbouw, hetgeen een tegenstelling vormt met de rijtjeshuizen en twee-onder-één-kapwoningen die in de rest van het district de boventoon voeren.

Bijna 20% van de inwoners in de wijk is tussen de 15 en 25 jaar (CBS Statline, 2013). Binnen de wijk is sprake van een verscheidenheid aan sociale problematiek, welke weerslag en betrekking heeft op het leven van deze jongeren. Zo woont meer dan 20% van de thuiswonende minderjarigen in een 'bijstandgezin' en is er sprake van een relatief hoge score op ervaren jongerencriminaliteit, ervaren jongerenoverlast en politieregistraties van jongerenoverlast.¹⁸

De keuze voor deze wijk is gemotiveerd vanuit de bovenstaande wijkkenmerken en vanuit het gelegde contact met de coördinator jongerenwerk. Vanuit dit contact was er toestemming om tijdens de inloopuren aanwezig te zijn in het jongeren centrum. In het jongeren centrum kunnen bezoekers *chillen*, op eigen initiatief gebruik kunnen maken van de faciliteiten (tafelvoetballen, tafeltennissen, spelcomputer, muziekstudio) en bij de jongerenwerkers terecht voor een hulpvraag. Ik was wekelijks op woensdagen (17-21u) hier aanwezig en kwam hiernaast geregeld langs op andere tijden.

¹⁷ Omwille van de privacy van de jongeren, wordt de wijk waarin het onderzoek is verricht niet bij naam genoemd.

¹⁸ De bronvermelding ontbreekt, omdat dit de anonimiteit van de wijk en daarmee de privacy van de jongeren in het geding zou brengen.

3.2 Verzamelde data

Deze studie is gebaseerd op participerende observatie en informele gesprekken met jongeren die ik heb leren kennen op straat en met name in het jongeren centrum. Dit betreft ongeveer 30 jongeren. Tijdens de eerste contacten werd ik door de meeste jongeren op afstand gehouden. Door vaak aanwezig te zijn in het jongeren centrum, hier informele gesprekken te voeren en mee te doen met enkele activiteiten raakte ik bekend met de sociale omgangsvormen en de 'straattaal'. Tevens kon een minimaal wederzijdse vertrouwen tot stand worden gebracht. Hiernaast gaf de participerende observatie inzicht in het dagelijks leven en de interactie tussen jongeren.

Naast de participerende observatie is bij 13 jongeren een semigestructureerd interview afgenomen. Omdat de periode van dataverzameling een relatief korte tijdsbestek besloeg en er sprake was van wantrouwen binnen de onderzoekspopulatie, is de selectie van respondenten voornamelijk gebaseerd op inschattingen van het wederzijds vertrouwen (en hiermee openheid en betrouwbaarheid). Immers: interviews die gebaseerd zouden zijn op sociale wenselijkheid of fantasieverhalen zijn verre van valide.

Drie van de geïnterviewde jongeren heb ik leren kennen 'op straat', met de overige tien respondent is contact gelegd in de inloopuren van het jongeren centrum. Zes van de 13 geïnterviewde jongeren zijn van Noord-Afrikaanse afkomst, waarvan vijf van Marokkaanse komaf. De rest van de jongeren is afkomstig uit of heeft ouders die geboren zijn in islamitisch Azië (3), Oost-Europa (2) of sub-Sahara Afrika (2). Tien jongeren volgen een opleiding (MBO of voortgezet onderwijs), vier van hen hebben hiernaast een bijbaan. Drie jongeren hebben momenteel geen werk en volgen geen opleiding. Vier respondenten gaven aan in het verleden in detentie te hebben gezeten en drie andere respondent gaven aan een taakstraf of Halt-maatregel te hebben (voltooid). De geïnterviewde jongeren zijn tussen de 14 en 23 jaar oud.

Leeftijd	14	15	16	17	18	19	21	23
Aantal respondenten N=13	3	2	1	1	1	2	2	1

De interviews vonden plaats in het kantoor van het jongeren centrum, buiten of in de kantine van het buurtcentrum en varieerden in lengte tussen de 20 en 180 minuten.¹⁹ De combinatie van individuele (4) en groepsinterviews (3) bleek gunstig. Individuele interviews gaven de mogelijkheid tot controle van de groepsinterviews: In hoeverre is er sprake van antwoorden die voornamelijk gestructureerd zijn volgens hetgeen wenselijk is binnen de *peer group*?²⁰ In de groepsinterviews was sprake van discussies tussen respondenten, hetgeen de dagelijkse interactie tussen jongeren weerspiegelt. De

¹⁹ Dit is de lengte van het geluidsfragment, introductie, uitleg, afsluiting en eventuele pauzes vallen hier meestal niet onder.

²⁰ *Peer groups* en het geaccepteerd blijven hierbinnen zijn voor jongeren van belang, hetgeen in sterkere mate geldt voor jongeren die veel tijd doorbrengen 'op straat' (De Jong, 2007, p.212; Van Strijen, 2009).

individuele interviews boden juist meer ruimte voor diepgang van de antwoorden omtrent (emotionele) omgang met afwijzingen.

Hiernaast zijn semigestructureerde interviews afgenomen met twee jongerenwerkers en de wijkagent. Ook werd tussentijds informeel de voortgang van het onderzoek en de gebeurtenissen in de wijk besproken met de drie jongerenwerkers. Deze dataverzameling fungeerde als '*member checks*' doordat hiermee te controleren was of de bevindingen herkenbaar waren voor professionals. De twee geïnterviewde jongerenwerkers en de wijkagent zijn respectievelijk acht, vier en tweeënhalf jaar werkzaam in de wijk. De jongerenwerker die vier jaar werkzaam is, is tevens opgegroeid in de aangrenzende wijk.

3.3 Data-analyse

Deze studie volgt de systematische werkwijze van de gefundeerde theoriebenadering zoals ontwikkeld door Glaser & Strauss (1967) en uiteengezet door Boeije (2005). Deze benadering gaat uit van een cyclisch model, waarin dataverzameling afgewisseld wordt met data-analyse. Aansluitend aan dit model is gewerkt met verschillende fasen: open coderen, axiaal coderen en selectief coderen. In het coderen en het bijhouden van theoretische memo's is gebruik gemaakt van de software NVivo, hetgeen de systematiek van de analyse bevorderde.

De probleemstelling en literatuur waren in eerste instantie richtinggevend in het coderen. Hierna speelden ook de bevindingen uit de tussentijdse analyses een rol. Naarmate de data-analyse verder vorderde ontwikkelden de codes: gaandeweg werden codes samengevoegd of juist uiteengesplitst.

Naast het coderen is gebruik gemaakt van samenvattingen per respondent en een matrix waarin respondenten werden afgezet tegenover een aantal aspecten die verschil leken te maken tussen respondenten (bijvoorbeeld 'Noemt ook positieve eigenschappen van politiemedewerkers: Ja/Nee'). Op deze wijze konden verschillen in houding tussen respondenten en de hieraan gerelateerde codes onderscheiden worden.

4. Resultaten

In deze sectie worden de resultaten gepresenteerd. De term 'jongeren' heeft betrekking op de onderzoekspopulatie: jongemannen tussen de 15 en 25 jaar van niet-westerse afkomst, woonachtig in een (niet nader te noemen) wijk met relatief veel sociale problematiek.

4.1 Ideaaltypen: 'rustige jongens' en 'jongens van de straat'

In de presentatie van de resultaten wordt een ideaaltypisch onderscheid toegepast tussen 'rustige jongens' en 'jongens van de straat'. Dit onderscheid heeft betrekking op de structurele kenmerken van jongeren, hun mate van (dis)identificatie met en wantrouwen jegens de dominante samenleving en de politie, de mate van eigenwaarde die zij vanuit de dominante samenleving kunnen verkrijgen en de betekenisgeving aan en omgang met stigmatisering. Dit laatste aspect wordt voornamelijk besproken in de afsluitende paragraaf. De ideaaltypen sluiten aan bij Van Strijens (2009) onderscheid in cosmetische en intrinsieke straatcultuur.

Rustige jongens

Rustige jongens onderscheiden zich actief van 'andere buitenlandse jongens' door zich expliciet 'rustig' te noemen en te stellen dat zij 'wél aan de toekomst werken'. Rustige jongens volgen een opleiding en hebben veelal een bijbaan. Naast deze structurele aspecten is kenmerkend aan rustige jongens dat zij een geringe mate van wantrouwen ervaren met betrekking tot de politie. Het onderhouden van een goede relatie met de wijkagent (en/of het afgeven van de impressie dat dit het geval is), is voor rustige jongens veelal onderdeel van hun eigenwaarde en identiteit. Hiermee kunnen zij namelijk benadrukken dat zij 'niet (meer) zo druk' zijn als 'andere buitenlandse jongens', die met deviant gedrag de beeldvorming omtrent 'buitenlanders'/'buitenlandse jongens' zouden verpesten. Enkele rustige jongens nemen afstand van deze jongeren met denigrerende termen als 'junkies' en 'criminelen'. Met deze termen verwijzen zij naar het (vermeende) delinquente gedrag en het waargenomen softdruggebruik. Hierbij dient vermeldt te worden dat rustige jongens óók in conflict kunnen komen met politiemedewerkers en de neiging hebben om zich af te zetten tegen gezag. Rustige jongens zijn verbonden aan de straatcultuur: ze kennen straattaal en verwerken hiphopelementen in het uiterlijke voorkomen. Dit type valt hiermee binnen de cosmetische straatcultuur (Van Strijen, 2009).

Jongens van de straat

Deze ideaaltypische categorie jongeren articuleert zichzelf niet expliciet in bepaalde termen. Omdat de benaming 'druk' een stempel is van de rustige jongens, is gekozen voor de term 'jongens van de straat'. Deze benaming verwijst naar de straat(cultuur): bij hun *peer group* van de straat kunnen zij eigenwaarde verkrijgen. Deze groep jongeren ervaart in sterke mate wantrouwen jegens de dominante samenleving en de politie als gezagsdragers hiervan. Hiermee komt dit type overeen met de intrinsieke

straatcultuur (Van Strijen, 2009). Jongens van de straat hebben een geschiedenis met politie en justitie en/of hebben begrip voor en identificeren zich met jongeren die delinquent gedrag vertonen. Onder jongens van de straat kan het afzetten jegens politiemedewerkers de status verhogen (hetgeen overeenkomt met El Hadioui, 2010; De Jong, 2007; Van Strijen, 2009).

4.2 'Ik weet wel hoe politieagenten kunnen zijn...'

Om te beoordelen in welke mate (een situatie met) een politiemedewerker bedreigend is, maken jongeren inschattingen. Dit inschattingsproces komt overeen met Goffmans 'portierfunctie': een onbekend individu wordt geplaatst binnen een persoonlijke en een sociale identiteit (Goffman, 1963, pp. 69-70). Jongeren maken een inschatting van de persoonlijke eigenschappen van de politiemedewerker en proberen antwoord te geven op de vraag of hij²¹ aan de kant van jongeren staat. Daarnaast blijkt de mate waarin een politiemedewerker zijn macht vertoont van belang.

Inschatten van politiemedewerkers

Het inschattingsproces komt voort uit het wantrouwen dat onder de gehele onderzoekspopulatie in meer of mindere mate aanwezig is. Al voordat de eerste interactie heeft plaatsgevonden, is er sprake van achterdocht. Dit komt doordat negatieve persoonlijke ervaringen en ervaringsverhalen van anderen met betrekking tot (andere) politiemedewerkers worden gegeneraliseerd naar de (nog) onbekende politiemedewerker.

Respondent 3: Ik weet wel hoe politieagenten kunnen zijn... Dus, ik kijk meestal wel hoe politieagenten tegenover je zijn, hoe ze tegen je praten.

Hiernaast vormen andermans negatieve ervaringsverhalen met de specifieke politiemedewerker de basis voor het wantrouwen. Dit kan worden geïllustreerd met de onder vrijwel alle jongeren bekende en veelal negatieve bijnamen van een aantal politiemedewerkers. Een voorbeeld hiervan is 'de hond'. Deze bijnaam verwijst naar een wijkagent die op 'sneaky' wijze aan zijn informatie zou komen. Deze bevindingen vormen een aanvulling op de bevinding van Svensson et al. (2011) dat negatieve gebeurtenissen met politiemedewerkers óók van invloed zijn op het oordeel van jongeren die niet betrokken zijn.

Naast de mate waarin een agent 'sneaky' of eerlijk wordt ingeschat, is van belang of de politiemedewerker zich aan de kant schaart van de jongere (en zijn sociale groepering); heeft de politiemedewerker de intentie om te helpen of wil hij mij/ons juist 'pakken' en beboeten?

Respondent 6: Je hebt relaxte agenten; die gewoon praten, ik kan ze alles vertellen. (...) Dan zegt 'ie: 'Ik zag je op het bureau, waarvoor was dat dan?' 'Ja, ik was aangehouden.' Dan zegt 'ie: 'Waarvoor?' Heel relaxed. Hij denkt niet: 'Deze moet ik hebben!', maar: 'Deze moet ik helpen!'

²¹ Wanneer er wordt gesproken over politiemedewerkers, wordt er altijd gesproken over 'hij'.

Verschillen tussen politiemedewerkers en wantrouwen

Wijkagenten hebben bij uitstek een helpende functie. Hoewel ook zij enige afstand houden tot de wijkagent, waardenen een aantal jongeren deze politiemedewerker. In de perceptie van deze jongeren behoort de wijkagent niet geheel tot 'de politie', maar is hij daarnaast ook deel van de wijk. Dit komt overeen met de functie van de wijkagent: de spil vormen tussen politie, externe partners én (jongeren uit) de buurt.

Respondent 4, over het overtreden van een samenscholingsverbod in de wijk: P. [de voornaam van de wijkagent] kwam...Ja, we wisten dat hij normaal was, dus we bleven staan. Hij waarschuwde ons een beetje: 'Ja, de politie komt er zo aan, dus jullie kunnen zo weg gaan.' Hij gaf ons geen boete, hij hielp ons juist.

Een goede relatie met de wijkagent (en/of andere personen de impressie geven dat hiervan sprake is) is voor rustige jongens onderdeel van hun eigenwaarde en identiteit. Op deze wijze kunnen zij zich namelijk onderscheiden van 'andere jongeren'. Bovendien weet de wijkagent door hun relatie dat zij 'goede jongens' zijn.

Respondent 2: Ik hoef alleen even in gesprek te raken met S. [de voornaam van de wijkagent] en S. kijkt me in de ogen aan en weet [dat ik niet schuldig ben]. Ik ben niet zoals andere jongeren, van: 'Hé, S. Je weet hoe we zijn, we zijn matties, kom voor me op, je weet het'. Nee, zo gaat het niet. Ik ga met hem in een echt serieus gesprek raken.

Jongens van de straat hebben veelal een wantrouwende en vijandige houding jegens 'de politie' en stellen dat deze haar macht misbruikt en de intentie heeft om hem (en eventueel zijn *peers*) te treiteren en benadelen.

Respondent 9: Moet je deze horen! (...) Zegt 'ie: 'F. [de voornaam van de respondent]: Legitimatatie!' Hij noemt me bij mijn naam, hé. Ik zeg: 'Maak je nou grappen met mij? Je weet wie ik ben en je vraagt mijn legitimatie.' Hij weet: ik heb nooit legitimatie bij me. Maar toevallig had ik hem in mijn zak. Ik zeg: 'Alsjeblieft, jongen.' Terwijl hij me kent! Hij wou me naaien, weet je... Hij wou me gewoon een boete geven. Zie je hoe vies agenten zijn, ze spelen met hun macht!

Dit sluit aan bij Van Strijens (2009) schets van de straatcultuur. Wantrouwen jegens de politie als vertegenwoordiger van de dominante samenleving is kenmerkend aan de straatcultuur. De bevinding lijkt tevens in lijn met de sterke Wij/Zij-verhoudingen tussen groepen '(allochtone) straatjongeren' en politiemedewerkers zoals deze zijn gesignaleerd in andere stedelijke gebieden (Huyts & Nelissen, 2004; Kop & Euwema, 2007). Met betrekking tot de onderzoekspopulatie van deze studie is enige nuance op haar plaats: zelfs jongeren die een sterke mate van wantrouwen ervaren jegens politiemedewerkers, stellen dat zij ook bekend zijn met eerlijke, behulpzame en respectvolle agenten.

Enkele jongeren hebben de perceptie dat politiemedewerkers hen willen treiteren omwille van hun etnische afkomst. Dit toont aan dat zij de verhoudingen tussen hun eigen sociale groepering en politiemedewerkers beschouwen in etnische termen.

Respondent 6: Hij ziet mij en denkt: 'Hee, Marokkaan! Daar heb je er weer eentje.' Hun denken, dat we aan alle kanten geld maken. (...) 'Deze zit elke dag op straat, dus met elke boete die wij ze kunnen geven, kunnen we toch een beetje van onze centen terugkrijgen.'

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat jongeren met deze visie tijdens de interviews wisselden tussen dit perspectief en een mildere houding. Zo stellen zij tegelijk dat 'politieagenten ook gewoon hun werk doen' en benadrukken zij de onderlinge verschillen tussen politiemedewerkers. Het vervolg van het interview met respondent 6 illustreert dit:

Respondent 6: Het is niet zo dat elke agent die op het bureau zit denkt: 'We gaan elke Marokkaan naar beneden halen.' Maar er zijn er bijvoorbeeld wel twee die in de surveillance rijden. (...) Bepaalde agenten heb je. Maar niet iedereen, je hebt ook agenten die even komen *chillen*, praten.

Machtsvertoon

Hiernaast speelt de mate van machtsvertoon een rol: geeft de politiemedewerker uitleg bij het terechtstellen van jongeren en behandelt hij hen respectvol of geeft hij bevelen en is hij arrogant? Wanneer de politiemedewerker nadruk legt op het machtsverschil tussen hem en de jongeren, lokt dit een tegenreactie uit. Deze tegenreactie komt voort uit drie motivaties.

Ten eerste bestaat bij een aantal jongeren de perceptie dat het machtsverschil niet gelegitimeerd is. Dit is voornamelijk het geval in de interactie met jonge agenten en agenten die laag in rang staan. Van Strijen (2009, p.73) constateert hetzelfde en geeft als verklaring dat hiërarchie een belangrijke rol speelt in de straatcultuur. Een aanvullende verklaring vanuit de data en literatuur is dat deze reactie enerzijds gerelateerd is aan het in de straatcultuur kenmerkende wantrouwen en verzet jegens gezag (El Hadioui, 2010; De Jong, 2007; Van Strijen, 2009). Anderzijds is de bescherming van het zelfbeeld en de eigenwaarde van jongeren van belang. Wanneer een politiemedewerker een jongere terechtstelt, stelt hij zichzelf 'boven' de jongere. Het is nóg schadelijker voor het zelfbeeld (en de positie van de jongere binnen zijn *peer group*) wanneer de persoon die de jongere terechtstelt zelf laag in rang is.

Respondent 1: Eentje [een politiemedewerker] die net is begonnen, en die toch even... Ja, doet alsof hij [hoog] staat en ik [lager] sta. (...) Je hebt dan wel een uniform aan, maar we zijn allemaal mensen...

Ten tweede delen jongeren de overtuiging dat zij voor zichzelf (en hun *peers*) moeten opkomen, omdat zij anders het onderspit zullen delven. Hieruit spreekt het idee dat er sprake is van een machtsstrijd en wantrouwen (jegens politiemedewerkers en in het algemeen). Tevens is dit gerelateerd aan het gegeven dat jongeren niet kwetsbaar over willen komen (Van Strijen, 2009).

Respondent 3: Stel, er loopt iemand naar je toe: 'Dit is er gebeurd, dit is er gebeurd. Het is prettig als jullie hier weggaan.' Dan zou ik het minder erg vinden. Maar als iemand naar mij toe komt en hij gaat agressief reageren. En zeggen: 'Je moet dit doen! Je moet dat doen!' Dat zorgt bij mij ook voor een beetje agressieve reactie. (...) We gaan wel laten zien dat we niet...
Respondent 5: Voor jezelf opkomen!

Ten derde is de tegenreactie gerelateerd aan het afzetten jegens gezag van de politie, 'tegen wie je nooit in kan gaan' en 'van wie je nooit kan winnen'. Jongeren zien het overtreden van een samenscholingsverbod dan ook als een 'spelletje'.

Respondent 4: Het [overtreden van het samenscholingsverbod] werd gewoon elke keer leuker (...) We waren echt met 30 mensen en waren echt ingesloten. En uiteindelijk hadden ze niemand gepakt, dus het werd steeds leuker. (...)
Respondent 3: We kennen [de naam van de wijk] uit ons hoofd. We kennen bijvoorbeeld dat als we zo gaan, dat we dan zo uitkomen.

4.4 Verdacht profiel: 'buitenlandse jongen'

Vrijwel alle respondenten geven aan dat zij als 'buitenlandse jongen' verdacht gevonden worden door andere personen en in het bijzonder door politiemedewerkers en beveiligers. Het profiel 'buitenlandse jongen' vullen zij aan met een aantal andere persoonsaspecten. In sommige gevallen zijn deze aspecten impliciet aan etniciteit gerelateerd.

Wanneer etniciteit als grond wordt genoemd, gaat het nooit over afkomst *sec.* (Uiterlijk dat wijst op) een niet-westerse afkomst wordt altijd aangevuld met de aspecten jong-zijn en man-zijn. Soms gebeurt dit impliciet en wordt onder 'Marokkaan'²² of 'buitenlander' een mannelijk persoon verstaan. Het profiel 'buitenlandse jongen' sluit aan bij Çankaya's (2012) bevinding dat politiemedewerkers selectief aandacht geven aan jonge, mannelijke leden van etnische minderheden (met een bepaalde kledingstijl).

Respondent 6: Weet je wat het is? Hij ziet *een Marokkaanse jongen* ['Marokkaans', jong, man], weet je... Om 23 uur. Hier fietsen in *deze buurt*. De agent krijgt ook achterliggende gedachtes... Er komen ook wel eens meldingen binnen, van dit of dat...

Jongeren noemen dat de locatie en het tijdstip waarop personen/'buitenlandse jongens' zich op straat

²² In deze studie wordt gesproken over het profiel 'buitenlandse jongen'. Voor sommige Marokkaanse respondenten is er sprake van een profiel 'Marokkaanse jongen'. Aangezien dit onderzoek niet specifiek gefocust is op de stigmatisering die 'Marokkaanse jongens' ervaren, wordt dit in dit onderzoek niet apart besproken.

bevinden van belang zijn. Zo wordt 'out of place' zijn (FRA, 2010b, p.15) genoemd: een 'buitenlandse' jongen in een rijke wijk is verdacht, omdat hij hier wel eens criminele plannen zou kunnen hebben. Een opvallend gegeven is dat jongeren naast 'rijke wijk' ook 'deze wijk' (welke niet rijk is) noemen. Hiernaast worden (specifiek tijdstippen in de) nacht of avond genoemd, en wijken of winkelgebieden waar 'andere buitenlanders veel geflikt hebben'.

Hiernaast benoemen jongeren een aantal andere aspecten: uiterlijkheden (kleding, haardracht, 'niet-alledaags uiterlijk'), met een groepje jongeren optrekken en het eigen verleden (strafblad, kwajongensgedrag in het verleden).²³

Wanneer er sprake is van politieaandacht op grond van één of meerdere van de bovengenoemde aspecten (die niet aan etnische afkomst gerelateerd zijn), dan wordt dit als gerechtvaardigd ervaren. Echter: in sommige gevallen hebben deze gronden in de perceptie impliciet te maken met etnische afkomst.

Respondent 5: Kleding heeft er niks mee te maken! [reactie op casus Casus Gesprek waarin één van de hoofdpersonen stelt dat zijn kleding te maken heeft met het moeten tonen van ID-bewijs.]

Respondent 3: Jawel! Ook!

Respondent 4: De meeste allochtonen hebben echt zwarte jas en bont. (...) Standaard bij buitenlanders. Dat kennen de polities ook.

De respondenten droegen op het moment van het interview en op andere momenten waarop ik hen ontmoette geen van drieën een zwarte jas en/of jas met bontkraag.

Emotionele omgang met het stigma

Alle jongeren tonen een laconieke houding met betrekking tot het gepercipieerde verdacht zijn en het gepercipieerde onderscheid. Dit geldt zowel voor ervaringen met politiemedewerkers als met andere personen, en zowel met betrekking tot persoonlijke als groepservaringen. Concreet betekent dit dat jongeren een voorval weglachen of stellen dat het geen emoties oproept. Hiernaast stellen jongeren dat het niet hun eigen probleem is, maar dat van degene die hen afwijst en het vooroordeel heeft.

Het aannemen van een onverschillige houding is een copingsstrategie, gevoed vanuit de machteloosheid die jongeren ervaren en de acceptatie die hierop volgt. Bovendien geven jongeren met deze laconieke houding aan anderen de impressie dat ze niet gemakkelijk te raken zijn - hetgeen een norm is binnen de straatcultuur (Van Strijen, 2009).

Respondent 1: Ik kan wel gaan schelden en schreeuwen en alles. Maar ja... daar schiet je niks mee op. Laten zien dat het je niks doet, is alleen maar beter. Boeit me ook niks. (...) Op een gegeven moment leer je er mee leven.

²³ Jongeren die een geschiedenis met justitie hebben, noemen dat dit gevolgen heeft voor de aandacht die politiemedewerkers hebben voor hen en hun *peers* die geen geschiedenis met justitie hebben. Andersom noemt geen van de respondenten dat hij (anders) benaderd wordt vanwege zijn omgang met *peers* met een strafblad.

Tegelijk met de laconieke houding kan er sprake zijn van woede op andere momenten tijdens het interview of tijdens het voorval zelf. Het onderstaande fragment illustreert dit.

Respondent 3: Ik gooide mijn tas op hem. 'Kijk maar...!' Ja, was niet echt uit woede, maar ik dacht: ...Ja, als je in mijn tas wilt kijken... Toen gooide ik hem (...)

Ik: Je was wel een beetje boos...?

Respondent 3: Niet echt boos. Meer...

Respondent 4: Geïrriteerd een beetje?

Respondent 3: Ja, geïrriteerd een beetje. Zomaar...!

4.5 Onderscheid: 'Dat kun je als politieagent (niet) maken'

Voor (het onderscheid dat voort zou kunnen komen uit) het profiel, dragen jongeren enerzijds tegenargumenten aan en anderzijds tonen zij begrip. Dit begrip is gerelateerd aan de in het maatschappelijke discours gemaakte koppeling tussen (jonge, mannelijke) leden van etnische minderheden en deviant gedrag (o.a. El Hadioui, 2010; Van der Leun & Van der Woude, 2011; Schinkel, 2007, 2008).

Begrip voor politiemedewerkers

Een aantal respondenten stelt expliciet dat het 'normaal' is dat zij als 'buitenlandse jongens' verdacht zijn. Andere respondenten stellen dat politiemedewerkers nu eenmaal niet op iedereen kunnen letten, waaruit impliciet naar voren komt dat zij het 'normaal' vinden dat er dan extra aandacht gegeven wordt aan 'buitenlandse jongens' en niet aan andere personen. Uit deze reproductie van de koppeling tussen 'buitenlandse jongens' en deviant gedrag, blijkt dat jongeren het stigma betreffende 'buitenlandse jongens' geïnternaliseerd hebben (Schmitt & Brancombe, 2002).

Rustige jongens zijn meer dan jongens van de straat geneigd om begrip te tonen voor politiemedewerkers en de schuld te leggen bij '*andere* buitenlanders'. Door deze strategie heeft de afwijzing geen betrekking op de eigen persoon en de eigen sociale identiteit als rustige jongen en wordt het vertrouwen in en (de impressie van) een goede relatie met de politie niet aangetast.

Respondent 5: Omdat bijvoorbeeld daar veel buitenlanders hebben gejat... denk ik dan... dat ze ook op andere buitenlanders letten... Om dat te voorkomen dus. Het blijft heel raar eigenlijk! Maar ik snap het ook wel!

Opvallend is dat ook jongens van de straat, die zich kunnen identificeren met delinquent gedrag, de schuld bij '*andere* jongeren' leggen. Deze andere jongeren vertonen dan deviant gedrag, waarin de betreffende jongere zich niet kan vinden of waarmee hij niet geassocieerd wilt worden (bijvoorbeeld: 'Nee. Overlast ben ik niet van!' (respondent 6)).

Tegenargumenten

Tegelijk met het begrip, dragen jongeren (soms merkbaar geïrriteerd) tegenargumenten aan. Zo stelt een aantal jongeren dat delicten óók begaan worden door personen die niet binnen het profiel van een 'buitenlandse jongen' passen: 'oude(re) mensen' en '(Nederlandse) meisjes/vrouwen'. Hiernaast vindt een aantal respondenten dat politiemedewerkers wel 'buitenlandse jongens' mogen verdenken (dit is immers 'normaal'), maar dat zij deze gevoelens niet mogen omzetten in handelingen of voor 'de buitenlander' merkbare handelingen. Hieruit blijkt dat jongeren politiemedewerkers anders beoordelen dan burgers: jongeren vinden dat politiemedewerkers correct en eerlijk moeten handelen en dat het politiebeleid correct en eerlijk moet zijn.

Respondent 2: Kijk, ik zou ook zo denken [op mijn gevoel afgaan en in de door hem geschetste, fictieve situatie de Marokkaanse jongen als verdachte zien], dat is heel normaal. (...) [Maar] zo mag een agent nooit, nooit, nóóit denken. Wij wel! Maar een agent moet nóóit een beslissing nemen in een gevoel! Nooit!

Respondent 6: Het moet hetzelfde beleid zijn. Anders pik je bepaalde mensen eruit en dan ben je aan het discrimineren. Dat kan je niet maken!

4.6 Discrepantie tussen persoonlijke en groepervaringen

Er bestaat een opvallende discrepantie tussen de algemene perceptie dat politiemedewerkers het profiel 'buitenlandse jongen' toepassen door onderscheid te maken en de eigen ervaringen hiermee. Dit komt overeen met de discrepantie tussen gepercipieerde groeps- en persoonlijke discriminatie (Taylor et al., 1990). Naast de gangbare verklaring dat erkenning van persoonlijke discriminatie emotioneel te belastend is (Verkuyten, 1999, p.70), zijn er met betrekking tot de specifieke onderzoekspopulatie aanvullende verklaringen.

Groeps- en persoonlijke ervaringen

Jongeren geven aan te merken dat zij en andere 'buitenlandse jongens' verdacht gevonden worden. Het onderscheid dat hieruit kan voortvloeien, schetsen jongeren voornamelijk in fictieve situaties (bijvoorbeeld als zij stelling innemen dat politiemedewerkers geen onderscheid zouden mogen maken, zoals in de voorgaande paragraaf is besproken).

Hiernaast beschrijven enkele jongeren dat er sprake is van algemene discriminatie door de politie jegens de eigen sociale groepering ('buitenlanders' of 'buitenlandse jongens'). De onderstaande casussen laten zien, dat dit niet per definitie direct gerelateerd hoeft te zijn aan het verdachte profiel 'buitenlandse jongen'.

Respondent 3: [Hier in de buurt] heb je ook een skatebaan. Dat is een plek waar ook veel jongeren komen, maar dat zijn alleen maar Nederlanders. (...). Maar daar is geen samenscholingsverbod. En ze weten echt...hier [bij de plek waar het samenscholingsverbod

geldt], daar komen alleen allochtonen. En daarom is er hier, zeg maar, alleen een samenscholingsverbod bedacht.

Respondent 8: Hier: als deze jongens winkeldiefstal doen. Eerste keer ga je vastzitten. Tweede keer krijg je taakstraf. Derde keer zit je, kom je echt in de gevangenis. Zij steelt vijf keer binnen vijf maanden! Wat krijgt zij? 250 uur taakstraf! Waarom? Omdat het een Nederlandse meisje is...!

Hiernaast vertellen slechts enkele jongeren over persoonlijke ervaringen waarin het profiel 'buitenlandse jongen' een rol speelde. Zo geeft één jongere aan dat een politiemedewerker 'Niet stelen, hè', naar hem riep.²⁴ Jongeren geven met betrekking tot deze ervaringen zelf expliciet aan dat er sprake was van onrechtmatig gemaakt onderscheid. Eventuele bagatellisering van ervaringen zal in de volgende paragraaf worden uitgediept.

Daarnaast vertellen enkele andere jongeren over persoonlijke ervaringen die door hen als discriminatie werden ervaren. In deze ervaringen is geen sprake van proactief contact, maar van boetes of terechtstellingen door politiemedewerkers als gevolg van overtredingen (hetgeen niet per definitie wil zeggen dat het profiel 'buitenlandse jongen' of de etnische afkomst van de jongere voor de betrokken politiemedewerker geen rol speelde). Ondanks de ogenschijnlijk duidelijke reden voor de aanhouding (de overtreding) gaven deze jongeren aan de perceptie te hebben dat hun etniciteit een rol speelde. Met het bespreken van specifieke persoonlijke discriminatie-ervaringen, vond er in enkele gevallen nuance plaats. Dit zal twee paragrafen verder worden uitgediept.

Aantasting van het zelfbeeld en het beeld van de politie

Bij een klein aantal persoonlijke ervaringen lijkt er sprake van bagatellisering van (gepercipieerd) onderscheid.²⁵ Erkenning van persoonlijke (gepercipieerde) discriminatie betekent een schending van de toegekende legitimiteit van de politie. Bovendien wordt hiermee het zelfbeeld als 'rustige jongen' geschonden, aangezien goed contact met de politie een onderdeel is van deze identiteit.

Een situatie waarin een aantal jongeren zich incorrect behandeld voelde door een onbekende politieagent en hierin steun kreeg van de wijkagent, illustreert bagatellisering van een discriminatie-ervaring (ondanks de erkenning van de wijkagent). Als eerst noemt respondent 3 dat er geen sprake was van rondhangen met een grote groep (dit is één van de aspecten op grond waarvan onderscheid door politiemedewerkers gerechtvaardigd bevonden wordt of begrepen wordt door jongeren). Aan het einde van het fragment bagatelliseert respondent 3 het voorval, door te stellen dat ze met 'een best groot groepje' waren.

²⁴ De achtergrond van dit voorval is niet bekend, het is dus mogelijk dat er een voorgeschiedenis aan vooraf gaat. Echter: voor de betreffende jongen kwam het 'niet over als een grapje'.

²⁵ Zonder juridische kennis en onbevooroordeelde kennis van de daadwerkelijke interactie, kan niet worden gesteld of er sprake is van *daadwerkelijk* onderscheid en of er dus sprake is van bagatellisering van daadwerkelijk onderscheid. Dit zal in de Conclusie en discussie verder worden besproken.

Respondent 3: We waren met *een kleine groep*. Ik was met [respondent 5] en nog een paar andere jongens. De politie hield ons opeens aan. (...)

Respondent 5: Toen zeiden ze: 'Jullie moeten [naam van naburig dorp] verlaten. Binnen tien minuten.'

Respondent 3: Wij: 'Verlaten?' Zomaar, gewoon...! Toen kwamen we toevallig P. [naam wijkagent] tegen, en hij zei dat hij een brief zou sturen. En dat heeft hij gedaan.

Ik: Er zat niets achter?

Respondent 5: Ze hadden geen reden.

Respondent 3: Helemaal geen reden! (...)

Respondent 4 [was niet bij het voorval aanwezig]: Ik denk ook racisme...?

Respondent 5: *Ja, dat ook*. [erkenning] *Maar...* uh...

Respondent 3: We waren met *een best groot groepje*, ik denk zes of zeven man of zo, daardoor waarschijnlijk. [bagatellisering]

Nuanceren van 'grote racisme hier'

Bij enkele jongens van de straat is overschatting van groepsdiscriminatie wellicht een passende verklaring voor de discrepantie tussen persoonlijke discriminatie en groepsdiscriminatie (Verkuyten, 1999, p.70). De perceptie dat politiemedewerkers onderscheid naar etniciteit hebben gemaakt in persoonlijke ervaringen lijkt (deels) ingegeven door de neiging om elk conflict bij voorbaat te bestempelen als discriminatie (Coenders et al., 2010, p.35). Deze jongeren hadden namelijk tijdens de rest van het interview de neiging hiertoe. 'Het is grote racisme geworden hier' (respondent 9) illustreert dit. In sommige gevallen nuanceren deze jongeren dit stempel wanneer zij over een persoonlijk en dus concreet voorval vertellen.

Binnen de *peer group* kunnen jongeren elkaar versterken in hun gevoel dat de dominante samenleving tegen hen is en dat conflicten gegrond zijn in discriminatie. In één interview is duidelijk te observeren hoe *peers* elkaar juist nuanceren in deze generaliserende slachtofferhouding. Het onderstaande fragment toont hoe twee respondenten woedend uiten dat zij gediscrimineerd worden door iedereen, waaronder de politie. Vervolgens gaat respondent 9 in op een specifieke gepercipieerde discriminatie-ervaring: een conflict met een politiemedewerker. Zijn *peer*, respondent 8, gaat in tegen de stelling dat er in deze situatie sprake was van discriminatie.

Respondent 8: Als ik ga vechten nu met een [Nederlandse jongen]: wij worden meegenomen, binnen 2 uurtjes staan we op straat. (...) Maar als wij [hij en zijn 'buitenlandse' *peers*] met elkaar gaan vechten, zeggen ze: 'Het zijn toch twee...'

Respondent 9: 'Buitenlanders!'

Respondent 8: 'Buitenlanders, het maakt niet uit!' Vast zitten en dan na 6 uurtjes ben je pas vrij...

Respondent 9: Ik heb ook 6 uur gezeten voor dit. Omdat ik ze uit elkaar heb gehaald... Een vriend van mij met een jood [politieagent] was aan het vechten. Ik haal ze uit elkaar... ik krijg [detentie]!

Respondent 8: Ja...! Jij bemoeit je mee met agenten!

4.7 Andere maatschappelijke domeinen

Het gepercipieerde onderscheid door politiemedewerkers kan niet los worden gezien van andere ervaringen van stigmatisering. De betekenisgeving aan interactie met politiemedewerkers wordt beschouwd vanuit gevoelens van stigmatisering in de bredere samenleving (zoals in de voorgaande paragraaf naar voren kwam) en in de beleving 'rijgen' ervaringen met politiemedewerkers 'aaneen' met ervaringen in andere maatschappelijke domeinen (Schriemer & Kasmi, 2007).

Terwijl respondenten vertellen over het profiel 'buitenlandse jongen', brengen jongeren meerdere malen het gesprek op ervaringen van gepercipieerde discriminatie in andere maatschappelijke domeinen, zoals op de arbeidsmarkt en bij het uitgaan. Onderstaande observatie illustreert dit.

Respondent 13: Ik ben met alles eens wat hun zeggen [hetgeen hoofdrolspelers van Casus gesprek noemen met betrekking tot politieaandacht].

Ik: Alles...? Dus dat ze een slechte indruk hebben van die jongens, dat ze -

Respondent 13: Is ook zo!

Interviewer: Want...?'

Respondent 13: *'Als je een club binnen wilt, komen Hollanders eerder binnen dan allochtonen.'* (...)

Respondent 12: Hier, vertel van vorige week!

Respondent 11: Vorige week zaterdag, we wouden naar een discotheek gaan...

Jongeren spreken met betrekking tot andere maatschappelijke domeinen eerder van en over discriminatie. Het is mogelijk dat er door het diversiteitsbeleid bij de politie (LECD, 2012) minder daadwerkelijke discriminatie plaatsvindt dan bij particuliere ondernemingen. Omdat dit onderzoek hier niet op gericht is, kan dit niet vastgesteld worden. Vanuit de data is er een aantal verklaringen die betrekking hebben op de perceptie van jongeren. In voorgaande paragrafen is besproken dat jongeren veelal begrip hebben voor het onderscheid door politiemedewerkers. Hiernaast zijn jongeren van mening dat politiemedewerkers correct zouden moeten handelen en hebben politiemedewerkers bij een aantal jongeren legitimiteit. Door dit begrip en de toegekende legitimiteit, wordt onderscheid mogelijk niet als dusdanig beschouwd. Een mogelijke aanvullende verklaring is dat onderscheid door een politiemedewerker plaatsvindt binnen een bredere dynamiek van eventuele conflicten, terwijl onderscheid bij het uitgaan duidelijk zichtbaar is.

Respondent 11: Hij [de portier van een discotheek] heeft ook wel eens gezegd: 'Het is vol' Komt er opeens een groep Nederlanders wel binnen...!

Respondent 4: Daar is bekend...Bij discotheken en zo... Daar mogen bijna geen buitenlanders in. (...) Daar moet je echt een Nederlandse vriend bij hebben om binnen te komen. (...)

Respondent 5: Of met een meisje, apart één voor één komen. Anders kan je niet naar binnen. (...)

Respondent 4: Als we samen naar binnen gaan, worden we niet toegelaten.

Daarnaast spreken jongeren over de algemene beeldvorming omtrent 'buitenlanders', zoals zij deze vanuit het maatschappelijk debat en de media (televisie, internet) meekrijgen. Een aantal jongeren spreekt met betrekking hiertoe voornamelijk over 'moslims' en 'Marokkanen' (ook als zij zelf een andere achtergrond hebben).

Respondent 4 (Marokkaanse afkomst): De meeste mensen denken echt... Net als...Stel, er gebeurt een overval. Ze denken meteen 'Oh, het is een Marokkaan!' (...)

Respondent 3 (Sub-Sahara Afrikaanse afkomst, christelijk): Wat je bijvoorbeeld vaak op het nieuws ziet. Stel er is iets gebeurd, een schietpartij ofzo. Dan zeggen ze 'Ja het was...', als het bijvoorbeeld een buitenlander was, zeggen ze 'Het was een Noord-Afrikaan', bijvoorbeeld. 'Ja, komt door zijn geloof' of dat soort dingen. (...) Maar wat er bijvoorbeeld in Alphen aan de Rijn was gebeurd, dat was een Nederlander. Ze zeggen: 'Hij heeft psychische problemen' (...) Maar als het bijvoorbeeld bij een Marokkaan ook zo iets zou zijn... Dan zeggen ze 'Ja het is cultuur dat ervoor zorgt dat ze agressief reageren'.

In een aantal andere domeinen voelen jongeren zich juist wel geaccepteerd. Schoolgaande respondenten geven aan zich gekend te voelen op school. Jongeren die 'goed aan hun toekomst werken', worden hier bovendien bevestigd in hun eigenwaarde en identiteit als 'rustige jongen'. Ook in de wijk voelen jongeren zich gekend. Op deze plekken zijn jongeren niet 'één van die buitenlanders', maar individuen. Dit komt overeen met Goffmans (1963, pp.53-54) stelling dat stigmatisering beperkt is tussen personen die vluchtig contact met elkaar hebben.

Jongeren die de wijkagent kennen en zich door hem gekend voelen, geven aan dat hij hen vertrouwd. Dit toont dat hij hen (in de perceptie van jongeren) niet vanuit het stigma 'verdachte buitenlandse jongen' ziet. De interactie met de wijkagent vormt een tegenstelling tot de interactie met surveillanceagenten. Met hen hebben jongeren slechts vluchtig contact en vrijwel enkel wanneer er sprake is van een incident.

4.8 Identificatie en coping

Jongeren hebben weinig articulatiemacht (Van de Donk et al., 2007) met betrekking tot hun identiteit als 'buitenlander'. Daarentegen kunnen jongeren zichzelf wel categoriseren in andere sociale identiteiten. Hierbij maken zij gebruik van identiteitsconstructies waarmee zij zichzelf onderscheiden van 'andere buitenlanders'. Dit heeft tevens betrekking op de wijze waarop zij omgaan met stigmatisering.

'Wij buitenlanders'

Jongeren identificeren zichzelf als 'buitenlander', *omdat* 'je ook niet [als Nederlander] behandeld wordt' of '*omdat* anderen je [als buitenlander] zien.' Deze anderen zijn zowel mensen van binnen als van buiten de eigen wijk en zowel 'buitenlanders' als 'Nederlanders'. Jongeren reproduceren hun

identiteit als 'buitenlander', door op primordiale wijze de gewoonten van 'Nederlanders' af te zetten tegenover de gewoonten van 'buitenlanders' (en een enkele keer de eigen etnische groep). Een opvallend gegeven is dat wanneer jongeren spreken over gewoonten van 'buitenlanders', zij veelal verwijzen naar de gewoonten van de eigen *peer group* of straatcultuur (bijvoorbeeld: 'buitenlanders voetballen tot 's avonds laat').

Respondent observatiememo's: 'Dat is normaal voor jullie Nederlanders, als het zonnetje er is, lopen jullie al in korte broek. Wij buitenlanders...

'Nederlandse' jongeren die veel met 'buitenlandse' jongeren optrekken en 'buitenlandse' gewoonten hebben overgenomen, zijn in de perceptie van de onderzoekspopulatie niet geheel Nederlands. Zo noemt een drietal respondenten hun Nederlandse vriend een 'verallochtoonde Nederlander'. Deze benaming vormt een tegenstelling met de binnen de straattaal bekende term 'verkaaste buitenlander'.

De sociale constructie 'verkaast' wordt gebruikt om te verwijzen naar *andere* buitenlanders met wie men niet geassocieerd wil worden, omdat zij te veel aangepast zouden zijn aan de Nederlandse dominante samenleving. 'Verkaaste buitenlanders' hebben weinig contact met andere 'buitenlanders' en meer met 'Nederlanders', hebben geen trotse gevoelens of zelfs schaamte ten aanzien van de eigen etnische groepering en/of identificeren zichzelf niet (meer) met de eigen etnische groep. 'Verkaast zijn' wordt bovendien geassocieerd met arrogantie: 'verkaasten' doen alsof zij 'boven' andere 'buitenlanders' staan. Opvallend is dat ook respondenten die te typeren zijn als structureel geïntegreerde 'rustige jongens' deze term toepassen.

Rustige jongens: 'illies' en de integratieparadox

'Rustige jongens' onderscheiden zich op verscheidene wijzen van *andere* buitenlandse jongens met wie zij niet geassocieerd willen worden. Door nadruk te leggen op de verschillen met deze *andere* 'buitenlanders' stellen zij dat het stigma omtrent 'buitenlandse jongens' wel op *anderen*, maar niet op henzelf van toepassing is. Hiermee creëren zij een andere sociale deelidentiteit: 'rustige (buitenlandse) jongens'. Dit sluit aan bij de strategieën herdefiniëren van de identiteit en het vooropstellen van een andere deelidentiteit (Hogg & Abrams, 1988; Tajfel & Turner, 1979, Verkuyten 2010, pp.60-61).

Respondent 3: Omdat we niet willen gezien door anderen als criminelen, gaan we ons inhouden.

Respondent 5: We gaan daar niet tussen zitten, bij die *junkies*. (...) En ook als andere mensen, vrienden van je vader of zo, lopen langs, dan zien ze ons daar staan... Dan hebben ze andere beeld [van ons].

Naast benamingen als 'criminelen', duidt een drietal respondenten '*andere* buitenlandse jongens' aan met de term 'illie'. Deze benaming verwijst letterlijk naar 'illegaal' (persoon zonder geldige verblijfsdocumenten) en wordt binnen de straattaal als sociale constructie toegepast om de lagere

status binnen de dominante samenleving te bevestigen. 'Illie' houdt concreet in dat een persoon niet structureel geïntegreerd²⁶ is in de Nederlandse samenleving. Een 'illie' beheerst de Nederlandse taal slecht, heeft geen wit werk en/of volgt geen opleiding. Hiernaast kan een 'illie' delinquent gedrag vertonen. Met het gebruik van de constructie 'illie' reproduceren jongeren de koppeling tussen deviant gedrag en (jonge, mannelijke) leden van etnische minderheden (El Hadioui, 2010; Van der Leun & Van der Woude, 2011; Schinkel, 2007, 2008).

'Illies' en andere denigrerende benamingen worden bovendien toegepast om de positieve vergelijking aan te gaan. Het vergelijken van de eigen persoon met 'illies', in plaats van met 'Nederlanders' kan beschouwd worden als een strategie om het zelfbeeld te verlichten (Hogg & Abrams, 1988; Tajfel & Turner, 1979, Verkuyten, 2010, pp.60-61). Hiernaast corrigeert een drietal jongeren deze 'andere 'buitenlanders' - 'en Nederlanders corrigeren we ook!' - in hun taalgebruik. Dit duidt op compensatie (Major & O'Brien, 2005).

Compensatie en de wil om aan te tonen dat het stereotype niet voor hen persoonlijk opgaat, gaan vaak samen met de strategie van vergaande aanpassing aan de meerderheid (Goffman, 1963; Major & O'Brien, 2005). Rustige jongens passen zich niet in vergaande mate aan (zoals vanuit de dominante samenleving van hen geëist wordt (Schinkel, 2007, 2008); deze jongeren identificeren zichzelf als 'buitenlanders' en in termen van de etnische groepering (zo worden zij tevens in de dominante samenleving gearticuleerd). Bovendien voelen rustige jongens zich niet geaccepteerd. Zij voelen zich als 'buitenlandse jongens' gestigmatiseerd en zijn bewust van de negatieve beeldvorming omtrent 'buitenlanders' en de eigen etnische groepering. Omdat deze jongeren veelal structureel geïntegreerd zijn (opleiding en bijbaan waarop zij trots zijn), kan vastgesteld worden dat hier sprake is van een variant op de integratieparadox (Buijs et al., 2006). Er is sprake van een variant, omdat deze jongeren geen 'hoog opleidingsniveau' hebben (gezien vanuit wetenschappelijk oogpunt).

Jongens van de straat: terugtrekking in de peer group

'Jongens van de straat' hebben de neiging tot terugtrekking in de *peer group*. Dit is gerelateerd aan een aantal aspecten. Ten eerste hebben deze jongeren weinig structureel contact binnen de dominante samenleving. Het wantrouwen jegens de dominante samenleving vormt een belemmering voor het aangaan van structureel contact. Ook maatschappelijke instanties die van dienst zouden kunnen zijn bij het vinden van (vrijwilligers)werk of bij het starten van een opleiding worden in meer of mindere mate gewantrouwd. Ten tweede beschermen jongeren hun zelfbeeld en hun sociale identiteit door het maatschappelijk falen van henzelf en andere leden van de eigen sociale groepering (deels) toe te schrijven aan omstandigheden en maatschappelijke instanties. Dit sluit aan bij Goffmans (1963) strategie van slachtofferschap. Vanuit deze visie kan deviant gedrag jegens de dominante samenleving worden goedgepraat (De Jong, 2007), evenals terugtrekking. Ten derde identificeren deze jongeren zich sterk met 'lotgenoten'. Het contact met andere jongeren die vergelijkbare problematiek ervaren

²⁶ Dit woord gebruiken jongeren niet

geeft steun aan hen die het gevoel hebben 'er alleen voor te staan'. Dit sluit aan bij Goffmans (1963) observatie dat gestigmatiseerden de neiging hebben om samen te komen. Bovenstaande aspecten vormen aanvullingen op studies van De Jong (2007) en Van Strijen (2009). Hierin wordt gesteld dat jongeren die geen waardering en positief zelfbeeld van de dominante maatschappij kunnen verkrijgen, de neiging hebben tot terugtrekking in de eigen groep.²⁷

Naast bovengenoemde aspecten, is terugtrekking voor een aantal jongeren gerelateerd aan gepercipieerde discriminatie. De enkele jongeren voor wie dit opgaat, beschouwen conflicten met de dominante samenleving en hun slachtofferpositie als discriminatie (Coenders et al., 2010) en in etnische termen (De Jong, 2007; Van Strijen, 2009).

Respondent 9: Een paar Nederlanders die ik ken zeggen: 'Ja, die kanker-Marokkanen dit, die kanker-Marokkanen dat. (...) Marokkaan is hetzelfde als ik, weet je. (...) Ik ben ook een buitenlander, ik ben geen Hollander, weet je. (...) Een Nederlander zegt: 'Nee, ik neem hem niet aan. Wat gaat de Marokkaan doen? Die gaat op een gegeven moment stelen! Want je moet toch wat. Je moet toch aan je centen komen?'

Een ander aspect dat deze jongeren onderscheidt van anderen, is dat zij nog sterker het gevoel hebben dat zij geen invloed kunnen uitoefenen op hun eigen leven en toekomst. Bovendien is er sprake van letterlijke terugtrekking uit de *Nederlandse* samenleving: deze jongeren spreken de wens uit tot emigratie naar het land waar zij of hun ouders geboren zijn. Dit sluit aan op het *Rejection Identification Model* (RIM, Branscombe et al., 1999; Schmitt & Branscombe, 2002) en het *Rejection-Disidentification Model* (RDIM, Jasinskaja-Lahti et al., 2009). Er is namelijk sprake van terugtrekking in de eigen etnische groep (de 'buitenlandse' straatcultuur, het land van herkomst), uit de nationale samenleving (Nederland), hetgeen gemotiveerd is vanuit gepercipieerde discriminatie.

Nuance is bij deze bevindingen op haar plaats. Ondanks het aanwezige wantrouwen in de dominante samenleving, zien jongeren op sommige momenten tijdens het interview hun toekomst binnen de dominante samenleving positiever. Bovendien geven jongerenwerkers aan dat vrijwel alle jongeren hun toekomst zien binnen de dominante samenleving. 'We vragen ze allemaal 'Hoe zie je jezelf over 10 jaar?' [Het antwoord is:] 'Huisje, werk, vrouw.' (jongerenwerker).

²⁷ Wanneer het versterkte identificatie met de eigen *etnische* groepering betreft, spreekt men over 'reactieve etniciteit' (Ersanali, 2009, Verkuyten & Brug, 2002; Verkuyten, 2006).

5. Conclusie en discussie

Onder leden van etnische minderheden bestaat de perceptie dat er sprake is van aanhoudingen omwille van hun etnische afkomst (FRA, 2010b) en van disproportionaliteit in politieaanhoudingen tussen autochtonen en personen met een niet-westerse achtergrond (Van der Torre et al., 2006, p.46)²⁸. Deze kwalitatieve studie exploreert de betekenisgeving aan en de beleving van de interactie met politiemedewerkers en het gepercipieerde onderscheid onder een specifieke onderzoekspopulatie: jongemannen tussen de 15 en 25 jaar met een niet-westerse achtergrond die woonachtig zijn in een (niet nader te noemen) wijk met relatief veel sociale problematiek. In deze sectie worden eerst de bevindingen teruggekoppeld aan de onderzoeksvragen en de theoretische benaderingen. Hierna worden kanttekeningen geplaatst. Aanbeveling voor vervolgonderzoek en de praktijk sluiten deze sectie af.

5.1 Terugkoppeling naar theoretische benaderingen en onderzoeksvragen

In het licht van de theoretische benaderingen en de probleemstelling is een aantal bevindingen van belang. Deze bevindingen worden besproken aan de hand van de deelvragen.

Beleving van en betekenisgeving aan de interactie

Inzicht in de algemene interactie is belangrijk om antwoord te kunnen geven op deelvraag 1) 'Hoe beleven de jongeren de interactie met politiemedewerkers en welke betekenissen geven zij hieraan?'

Onder de onderzoekspopulatie is sprake van een basis van wantrouwen jegens politiemedewerkers. Dit komt tot uiting in het maken van inschattingen om te bepalen in welke mate (een situatie met) een politiemedewerker een bedreiging vormt. In de inschattingen en de houding die respondenten jegens politiemedewerkers aannemen, is een ideaaltypisch onderscheid te maken tussen twee typen respondenten: 'jongens van de straat' en 'rustige jongens'. De jongens van de straat ervaren een sterk wantrouwen jegens de dominante samenleving en de politie en identificeren zich in meer of mindere mate met jongeren die deviant gedrag vertonen. Voor rustige jongens daarentegen is (het kunnen afgeven van de impressie dat zij) een goede relatie onderhouden met de wijkagent van belang. Hiermee kunnen zij zich namelijk onderscheiden van '*andere* buitenlandse jongens' die deviant gedrag vertonen.

Gepercipieerd profiel en gepercipieerd (onrechtvaardig) onderscheid

Onderstaande gaat in op deelvragen 'Ervaren de jongeren in de interactie met politiemedewerkers...

1.a) ...(gepercipieerde) onrechtvaardige/discriminatoire behandeling van de eigen persoon of eigen

²⁸ Dit geldt voor de Amsterdamse context.

sociale groepering(en) en 1.b)... dat zij benaderd worden vanuit (negatieve) beeldvorming over de eigen sociale groepering(en)? En welke betekenissen geven zij hieraan?'

Jongeren geven aan dat 'buitenlandse jongens' verdacht worden gevonden door politiemedewerkers. Dit komt deels overeen met de groep aan wie politiemedewerkers selectieve aandacht blijken te geven: mannelijke leden van etnische minderheden, met een bepaalde kledingstijl (Çankaya, 2012).

Het is een complex vraagstuk of het (gepercipieerde) onderscheid van de eigen sociale groepering ('buitenlandse jongens') rechtvaardig bevonden wordt. Dit komt door de tweeledige betekenis die de onderzoekspopulatie geeft aan het verdacht zijn en het hieraan gerelateerde onderscheid: enerzijds dragen jongeren tegenargumenten aan, anderzijds hebben zij begrip voor politiemedewerkers. Dit begrip is voornamelijk gefundeerd in de perceptie dat het 'normaal' zou zijn om 'buitenlandse jongens' verdacht te vinden. Hiermee reproduceren jongeren de in het maatschappelijke discours gemaakte koppeling tussen deviant gedrag en niet-westerse afkomst (El Hadioui, 2010; Schinkel, 2007, 2008; Van der Leun & Van der Woude, 2011). Hieruit blijkt tevens dat jongeren het stigma betreffende hun sociale groepering hebben geïnternaliseerd (Schmitt & Brancombe, 2002).

De vraag of er sprake is van onrechtvaardig onderscheid met betrekking tot de eigen persoon heeft eveneens geen eenduidig antwoord. Jongeren geven aan persoonlijk te ervaren dat 'buitenlandse jongens' verdacht worden gevonden. De persoonlijke ervaringen van (gepercipieerd) onderscheid als gevolg van het profiel zijn gering. Het is mogelijk dat jongeren persoonlijke ervaringen bagatelliseren. Naast de gangbare verklaring dat erkenning van persoonlijke discriminatie emotioneel te belastend is (Verkuyten, 1999, p.70), zijn er met betrekking tot de specifieke onderzoekspopulatie aanvullende verklaringen voor de discrepantie tussen de gepercipieerde persoonlijke discriminatie en groepsdiscriminatie (Taylor et al., 1990).

Voor rustige jongens betekent erkenning van persoonlijke (gepercipieerde) discriminatie een schending van de toegekende politielegitimiteit. Bovendien wordt het zelfbeeld als 'rustige jongen' geschonden, aangezien goed contact met de politie een onderdeel is van deze identiteit. Voor een aantal jongens van de straat geldt dat zij de neiging hebben conflicten met de dominante samenleving te beschouwen als discriminatie (Coenders et al., 2010, p.35). Wanneer zij vertellen over persoonlijke (en dus voor hen concrete) ervaringen, stellen zij soms dat andere aspecten (ook) een rol speelden in de specifieke situaties (bijvoorbeeld een overtreding).

Gevoelens van stigmatisering en discriminatie in andere domeinen

Als antwoord op onderzoeksvraag 2 '(Hoe) zijn deze ervaringen gerelateerd aan gevoelens van stigmatisering van de eigen sociale groepering(en)?', kan worden vastgesteld dat het gepercipieerde profiel en onderscheid niet los te zien zijn van stigmatisering in de bredere samenleving en gepercipieerde discriminatie in andere maatschappelijke domeinen. Door te menen dat het 'normaal' is

om 'buitenlandse jongens' verdacht te vinden, verwijzen jongeren naar stigmatisering in de bredere samenleving. Ook geven sommige jongeren betekenis aan de interactie met politiemedewerkers vanuit het idee dat iedereen hen discrimineert. Daarnaast ervaren jongeren (gepercipieerde) discriminatie op de arbeidsmarkt en tijdens het uitgaan.

Stigmatisering blijft beperkt tot vluchtig contact (Goffman, 1963, pp.53-54). Op plekken waar er daadwerkelijk contact is en jongeren zich bevestigd voelen in hun eigenwaarde, voelen jongeren zich wel geaccepteerd. Dit geldt ook met betrekking tot politiemedewerkers: jongeren die de wijkagent kennen en aangeven zich door hem gekend te voelen, geven aan dat hij hen vertrouwd (hetgeen een tegenstelling vormt met hun stigma van verdachte 'buitenlandse jongens').

Verschillen tussen jongeren: identificatie en coping

Als antwoord op onderzoeksvraag 3 'Hoe kunnen verschillen in betekenisgeving worden verklaard?' kan vastgesteld worden dat verschillen in betekenisgeving aan de interactie met politiemedewerkers en het gepercipieerde onderscheid hierin en aan stigmatisering gerelateerd zijn aan een aantal aspecten: De mate van wantrouwen jegens de dominante samenleving en in het bijzonder de politie, de (dis)identificatie met deviant gedrag, de mate van eigenwaarde die jongeren kunnen verkrijgen uit de dominante samenleving en de aanwezigheid of afwezigheid van de neiging om elk conflict met de dominante samenleving in etnische termen te beschouwen. Deze punten komen samen in het ideaaltypisch onderscheid tussen 'rustige jongens' en 'jongens van de straat'.

Rustige jongens willen zich onderscheiden van 'andere buitenlandse jongens' die deviant gedrag vertonen. Hiertoe noemen zij zichzelf nadrukkelijk 'rustig' en bestempelen zij 'buitenlandse jongens' die delinquent gedrag vertonen of niet structureel geïntegreerd zijn als 'illies'. Het gebruik van deze identiteitsconstructies sluit aan bij de volgende copingsstrategieën om een positief zelfbeeld te bewerkstelligen: positieve vergelijking met een lagere statusgroep en de wil om aan te tonen dat het stereotype niet op hen van toepassing is (Hogg & Abrams, 1988; Tajfel & Turner, 1979; Verkuyten 2010, pp.60-66). Hiernaast compenseren een aantal jongeren hun stigma (Goffman, 1963). Deze strategieën gaan veelal samen met vergaande aanpassing aan de meerderheid (Major & O'Brien, 2005). Er kan vastgesteld worden dat er hier sprake is van een variant op de integratieparadox (Buijs et al., 2006)/ Deze jongeren volgen namelijk een opleiding en hebben veelal een bijbaan (structurele integratie), waar ze bovendien eigenwaarde uit halen. Daarentegen is er geen sprake van culturele integratie met de dominante *Nederlandse* samenleving: jongeren identificeren zich als 'buitenlander' en ervaren stigmatisering omtrent hun sociale groepering 'buitenlandse jongens'.

Jongens van de straat trekken zich terug in de eigen *peer group*. Dit is gerelateerd aan een aantal aspecten. Ten eerste is er sprake van wantrouwen in de dominante samenleving, hetgeen een belemmering vormt voor het aangaan van structureel contact. Ten tweede beschermen jongeren hun zelfbeeld en eigenwaarde door zich op te stellen als slachtoffers van de dominante samenleving. Vanuit deze visie wordt deviant gedrag en terugtrekking goedgekeurd. Ten derde ondervinden

jongeren steun aan het contact met 'lotgenoten'. De laatste twee aspecten sluiten aan bij Goffmans (1963) observatie dat gestigmatiseerden de neiging hebben om samen te komen en de door hem beschreven strategie van 'slachtofferschap'. Bovenstaande bevindingen vormen een verdieping op De Jong (2007) en Van Strijen (2009). Zij tonen dat jongeren die geen waardering en positief zelfbeeld vanuit de dominante maatschappij kunnen verkrijgen, de neiging hebben tot terugtrekking in de eigen *peer group* / straatcultuur.

Naast bovenstaande aspecten is terugtrekking voor een aantal jongeren gerelateerd aan gepercipieerde discriminatie. Deze jongeren beschouwen conflicten met de dominante samenleving (waaronder de politie) veelal in etnische termen (De Jong, 2007; Van Strijen, 2009) en als discriminatie (Coenders et al., 2010). Dit sluit aan op het *Rejection Identification Model* (RIM, Branscombe et al., 1999; Schmitt & Branscombe, 2002) en het *Rejection-Disidentification Model* (RDIM, Jasinskaja-Lahti et al., 2009).

5.2 Kanttekeningen

Bij de conclusie van deze studie is een aantal kanttekeningen te plaatsen.

Momentopname en bredere betekenis

Ten eerste dient benadrukt te worden dat deze studie een momentopname is: de conclusies gelden met betrekking tot de onderzoeksperiode. Persoonlijke of andermans ervaringen (met betrekking tot de politie of tot stigmatisering in andere maatschappelijke domeinen) of verandering van de (gepercipieerde) maatschappelijk positie kunnen leiden tot veranderingen in de betekenisgeving en de beleving.

Dit impliceert niet dat de betekenis van deze studie 'beperkt houdbaar' is. De bevindingen hebben namelijk een bredere betekenis. Zo is door deze studie bekend dat de betekenisgeving van jongeren aan de interactie met politiemedewerkers afhankelijk is van een aantal factoren, te weten: (dis)identificatie met deviant gedrag, (dis)identificatie met en de mate van wantrouwen jegens de dominante samenleving (en in het bijzonder jegens de politie), de mate van eigenwaarde die jongeren uit de dominante samenleving verkrijgen en de betekenisgeving aan stigmatisering (met name de aanwezigheid of afwezigheid van het idee dat iedereen discrimineert). Eveneens is nu bekend dat de betekenisgeving aan en de bagatellisering van gemaakt onderscheid, afhankelijk kunnen zijn van het begrip dat een jongere heeft voor het onderscheid en de betekenis die deze jongere geeft aan de relatie met de persoon die onderscheid maakt. Hiernaast zijn de verschillende strategieën die de onderzoekspopulatie hanteert om het zelfbeeld en de sociale identiteit te beschermen van betekenis voor theorieën omtrent coping en stigmatisering.

Theoretische generalisatie

Ten tweede dient de lezer te weten dat theoretische generalisatie van deze studie naar andere contexten in beperkte mate mogelijk is. De wijze waarop algemene mechanismen (zoals algemeen geformuleerde copingstrategieën) tot uiting komen in een specifieke context, is afhankelijk van veel aspecten. Het is waarschijnlijk dat de bredere betekenis en typologie van deze studie ook gelden onder vergelijkbare onderzoekspopulaties in soortgelijke wijken (relatief veel vergelijkbare sociale problematiek, vergelijkbare bevolkingssamenstelling, deel van middelgrote gemeente). In welke mate de bevindingen in andere contexten van toepassing zijn, is afhankelijk van verschillen in samenstelling van (de groepen jongeren in) de wijk en algemene verhoudingen tussen jongeren en politiemedewerkers.

Gepercipieerde en daadwerkelijke discriminatie

Als laatste kanttekening dient de lezer te weten dat deze studie niets met zekerheid kan vertellen over de *daadwerkelijke* interactie en het *daadwerkelijk* gemaakte onderscheid door politiemedewerkers. Zo kan deze studie niet met zekerheid stellen dat jongeren persoonlijke discriminatie-ervaringen bagatelliseren, aangezien niet juridisch is vastgesteld of er in de besproken situaties sprake was van discriminatie. Eveneens kan deze studie niet met zekerheid stellen dat jongeren situaties onterecht als discriminatie bestempelen. Deze studie is namelijk gericht op de *beleving* en de *betekenisgeving* van jongeren. Uit de conclusies en de bredere betekenis blijkt dat ook deze kennis zeer relevant is. Immers, zoals het Thomas theoreem luidt: *'If men define situations as real, they are real in their consequences'* (Thomas & Thomas 1928).

5.3 Aanbevelingen

Uit deze studie volgt een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de praktijk.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

De in de kanttekeningen besproken veranderlijkheid met betrekking tot deze studie impliceert dat het mogelijk is dat jongeren veranderen van type of binnen een type meer of minder extreem te worden. Longitudinaal onderzoek kan uitwijzen hoe jongeren hierin veranderen en welke aspecten hiermee op lange termijn gemoeid zijn.

Het explorerende karakter van deze studie en de beperkte mate van theoretische selectie die mogelijk was (vanwege de geringe mate van vertrouwen binnen de onderzoekspopulatie en het relatief korte tijdsbestek), maakt het waarschijnlijk dat er binnen de onderzoekspopulatie meer typen te identificeren zijn. Een herhaling van dit onderzoek (eventueel in een andere, vergelijkbare context) wordt aanbevolen om de bevindingen te valideren en aan te vullen.

Methodologische aanbevelingen

Indien onderzoekers besluiten tot studie onder deze of een vergelijkbare onderzoekspopulatie en het tijdsbestek het toelaat, wordt hen aangeraden om tijdig te starten met het leggen van contacten en het opbouwen van vertrouwen. Dit zal leiden tot een gemakkelijker toegang tot meer respondenten. Hiernaast wordt aangeraden bewust te zijn van de impressies die jongeren uit een gestigmatiseerde groepering willen afgeven. Uit het veldwerk blijkt dat jongeren de impressie willen geven dat het stigma niet op hen van toepassing is (en dat zij 'rustige jongens' zijn) of dat zij slachtoffer zijn van stigmatisering (slachtofferhouding).

Onderzoeksthema: houding jegens de dominante (*Nederlandse*) samenleving

Uit deze studie blijkt dat de onderzoekspopulatie verschillen tussen enerzijds de straatcultuur/de eigen *peer group* en anderzijds de dominante samenleving veelal in etnische termen beschouwd. Als aanvulling op literatuur omtrent straatcultuur (o.a. El Hadioui, 2010; Van Strijen, 2009) kan worden geopperd dat het hierin besproken wantrouwen jegens de dominante samenleving etnisch kan worden beleefd: wantrouwen jegens de dominante *Nederlandse* samenleving. Verder onderzoek zou moeten uitwijzen hoe terugtrekking vanuit wantrouwen jegens de dominante (*Nederlandse*) samenleving precies gerelateerd is aan terugtrekking als reactie op gepercipieerde discriminatie (*Rejection-(Dis)Identification* modellen, Branscombe et al., 1999; Schmitt & Branscombe, 2002; Jasinskaja-Lahti et al., 2009).

Aanbevelingen voor politiemedewerkers, jongerenwerkers en ADV's

Het gevoel gekend te worden is belangrijk voor gestigmatiseerde jongeren en hun eigenwaarde. (Blijven) investeren in contacten met groepen jongeren, maar zeker ook met individuele jongeren, wordt aanbevolen aan politiemedewerkers. Om onterechte gevoelens van discriminatie te voorkomen, wordt aan de politie aanbevolen om een zeer duidelijke communicatie richting jongeren te hanteren. Aanbevolen wordt om óók uitleg te geven wanneer jongeren (provocerend) stellen dat een politiehandeling of gemeentebesluit 'zeker discriminatie is'.

Jongerenwerk (en diens partners) wordt aanbevolen om jongeren te (blijven) betrekken in gemeentebesluiten die rechtstreeks van invloed zijn op het leven en de leefomgeving van jongeren. Hiermee worden gevoelens van machteloosheid onder jongeren tegengegaan (en wordt hun 'articulatiemacht' (Van de Donk et al., 2007) vergroot) en krijgen jongeren de boodschap mee dat de overheid en maatschappelijke instanties er ook voor hen zijn.

Antidiscrimatievoorzieningen (ADV's) wordt aanbevolen om via jongerencentra jongeren te op de hoogte te stellen van hun rechten met betrekking tot discriminatie en te trainen in wijzen waarop zij met (vermoedelijk) discriminatie-ervaringen kunnen omgaan. Het vertellen over discriminatie-ervaringen tijdens de dataverzameling leidde onder een aantal jongeren (waarschijnlijk terecht?) tot een nuancering van het idee dat iedereen hen discrimineert. Het wegnemen van onterechte gevoelens

van discriminatie én het wegnemen van machteloosheid jegens discriminatie zijn belangrijk doelen op zichzelf. Daarbij kunnen hierdoor gevoelens van wantrouwen jegens de samenleving worden tegengegaan. Vanwege het wantrouwen binnen de straatcultuur wordt aanbevolen om deze informatieverstrekking in samenwerking met jongerenwerkers en/of jongeren te organiseren. Hiernaast wordt een groepsgerichte aanpak aanbevolen, aangezien *peers* van belang lijken in de versterking of nuancering van onterechte gevoelens van discriminatie.

Referenties

- Amnesty International USA (2004). *Threat and humiliation. Racial profiling, domestic security and human rights in the United States*. Ridgefield Park: Amnesty International USA Publications.
- Art.1. (2012). *Full proposal: A closer look at Ethnic Profiling: Minority trust in Police and Effects for Public security (EPMEP)*. intern document. Rotterdam: Art.1.
- Baumann, G. (2004). *The multicultural riddle: Rethinking national, ethnic and religious identities*. London: Routledge.
- Bakker, I., Distelbrink, M., Pels, T. & Los, V. (2013). *Handleiding: Maatwerk voor risicjongeren*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Berkeley, E., & Uden, A. van (2009). *Risicjongeren. Een bundeling van inzichten uit onderzoek, Beleid en praktijk over een effectieve aanpak*. Den Haag: Nicis Institute.
- Boog, I., Dinsbach, W., Donselaar, J. van & Rodrigues, P.R. (2010). *Monitor Rassendiscriminatie 2009*. Rotterdam: Art.1. Anne Frank Stichting, Universiteit Leiden.
- Buijs, F., Demant, J.F. & Hamdy, A. (2006). *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Branscombe, N.R., Schmitt, M.T., & Harvey, R.D. (1999). Perceiving pervasive discrimination among African Americans. Implications for group identification and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology* 77, 135–149.
- Burik, A. van, Hoogeveen, C., Snippe, J., Kruize, A. & Bruinsma, M. (2012). *Ontwikkeling jeugdoverlast in de 22 gemeenten van het Samenwerkingsverband Aanpak Marokkaans-Nederlandse Risicjongeren*. Woerden: Van Montfoort/Intraval.
- Çankaya, S. (2012). *De controle van marsmannetjes en ander schorriemorrie. Het beslissingsproces tijdens proactief politiewerk*. Den Haag: Boom Lemma.
- CBS Statline <http://statline.cbs.nl/> N.B.: De volledige hyperlink ontbreekt, omdat dit de anonimiteit van de wijk en daarmee de privacy van de jongeren in het geding kan brengen.
- Coenders, M., Boog, I. & Dinsbach, W. (2010). Hoofdstuk 2. Discriminatie-ervaringen. In Boog, I., Dinsbach, W. Donselaar, J. van., Rodrigues, P.R. (red.), *Monitor Rassendiscriminatie 2009* (pp. 33-74). Rotterdam/Amsterdam/Leiden: Art.1. Anne Frank Stichting, Universiteit Leiden.
- Donk, W.B.H.J. van de, Hancher, H., Lieshout, P.A.H. van, Meurs, P.L., Nootboom, B., Vries, G.H. de & Winsemius, P. (2007). *WRR-rapport 79: Identificatie met Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press / Wetenschappelijk Raad voor Regeringsbeleid.
- ECRI - The European Commission against Racism and Intolerance (2007). *ECRI general policy recommendation N° 11 on combating racism and racial discrimination in policing*. Strasbourg: ECRI.
- Eijkman, Q. (2010). Has the genie been let out of the bottle? Ethnic profiling in the Netherlands. *Public Space: The Journal of Law and Social Justice* 5(2), 1-21.
- ENAR & OSJI – European Network Against Racism & Open Society Justice Initiative (2009).

- Etnisch profileren. Fact Sheet.* Brussel: European Network Against Racism.
- Eriksen, T. H. (2001). *Small places, large issues. An introduction to social and cultural anthropology.* London: Pluto Press.
- Ersanilli, E. (2009). Identificatie van Turkse migranten jongeren in Nederland, Frankrijk en Duitsland. *Migrantenstudies* 25(1), 42-58.
- Ferwerda, H. & Ham, T. van (2010). *Problematische jeugdgroepen in Nederland. Omvang, aard en politieproces beschreven.* Arnhem: Bureau Beke.
- Falk, G. (2001). *Stigma: How we treat outsiders.* New York: Prometheus Books.
- FRA - Fundamental Rights Agency (2009a). *EU-MIDIS: European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in focus Report 2: Muslims.* Wenen: Fundamental Rights Agency.
- FRA – Fundamental Rights Agency (2010a). *Towards more effective policing. Understanding and preventing discriminatory ethnic profiling: A guide.* Wenen: FRA - Fundamental Rights Agency.
- FRA – Fundamental Rights Agency (2010b). *Data in focus report. Police stops and minorities.* Wenen: FRA - Fundamental Rights Agency.
- Goffman, E. (1963 [Nederlandse vertaling 1971]). *Stigma: aantekeningen over het omgaan met een geschonden identiteit.* Utrecht: Bijleveld.
- Goodney, J. (2006). Ethnic profiling, criminal (in)justice and minority populations. *Critical Criminology* 14, 207–212.
- Hadioui, I. el (2010). De Straten-Generaal van Rotterdam. Naar een stadssociologisch perspectief op jeugdculturen. *Pedagogiek* 30(1), 26-42.
- Hogg, M. & Abrams, D. (1988). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes.* New York: Routledge.
- Huijnk, W. & Dagevos, J. (2012). *Dichter bij elkaar? De sociaal-culturele positie van niet-westerse migranten in Nederland.* Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Hutchington, J. & Smith, A.D. (1996). *Ethnicity* Oxford, Oxford University Press.
- Huyts, A. & Nelissen, P.W.M. (2004). Ik wil gewoon respect: Onderzoek naar de communicatie tussen de politie en Marokkaanse jongeren. *Tijdschrift voor de Politie* 66, 21-24.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Solheim, E. (2009) To identify or not to identify? National disidentification as an alternative reaction to perceived ethnic discrimination. *Applied Psychology: An International Review* 58(1), 105–128.
- Jennissen, R.P.W., & Blom, M. (2007). *Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken.* Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Jong, J.D. de (2007). *Kapot moeilijk. Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens.* Amsterdam: Aksant.
- Jong, M. de (2012). *Ik ben die Marokkaan niet. Onderzoek naar identiteitsvorming van Marokkaans-Nederlandse HBO-studenten.* Amsterdam: VU University Press.

- Ketner, S. (2009). 'Ik denk niet in culturen... ik denk eigenlijk meer in mijn geloof'. Waarom jongeren van Marokkaanse afkomst in Nederland de moslimidentiteit zo sterk benadrukken. *Migrantenstudies* 25(1), 73-87.
- Klos, G. (2012). Gestopt, gecontroleerd, gefouilleerd vanwege je huidskleur of afkomst. Over het agenderen van etnisch profileren in Nederland. *Proces* 91(6), 482-485.
- Kop, N. & Euwema, M. (2007). *Conflict op straat: Strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie*. Amsterdam: Reed Business.
- LECD - Landelijk Expertisecentrum Diversiteit (2012). *De samenleving (b)en jij. Diversiteit, onlosmakelijk onderdeel van het politievak*. Apeldoorn: Landelijk Expertisecentrum Diversiteit.
- Leun, P. van der & Woude M.A.H. van der (2011). Ethnic profiling in the Netherlands? A reflection on expanding preventive powers, ethnic profiling and a changing social and political context. *Policing and Society. An International Journal of Research and Policy* 21(4), 444-455.
- Lutz, C.A. & Abu-Lughod, A. (1990). *Language and the politics of emotion. Studies in Emotion and Social Interaction*. New York, Cambridge University Press.
- Major, B., & O'Brien, L.T. (2005). The social psychology of stigma. *Annual Review of Psychology* 56, 393-421.
- Meloen, J.D. (1997). *Omdat we Marokkanen zijn zeker? Een onderzoek naar de verhouding tussen de Marokkaanse jongeren en de politie in Leiden*. Leiden: Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek.
- OSJI: Open Society Institute (2009). *Ethnic profiling in the European Union: Pervasive, ineffective, and discriminatory*. New York: Open Society Institute/Justice Initiative.
- OSJI: OSYI - Open Society Justice Initiative: Open Society Youth Initiative (2012). *My city real world – Gouda. "Second wave"-workshops voor jeugd en politie. De kracht ligt in de ontmoeting*. Open Society Institute/Justice Initiative.
- Rosenbaum, D.P., Schuck, A.M., Costello, S.K., Hawkins, D.F.H. & Ring, M.K. (2005). Attitudes toward the police: The effects of direct and vicarious experience. *Police Quarterly* 8, 343-365.
- Schinkel, W. (2008). *De gedroomde samenleving*. Kampen: Klement.
- Schinkel, W. (2007). *Denken in een tijd van sociale hypochondrie. Aanzet tot een theorie voorbij de maatschappij*. Kampen: Klement.
- Schmitt, M.T., & Branscombe, N.R. (2002). The meaning and consequences of perceived discrimination in disadvantaged and privileged social groups. *European review of social psychology* 12, 167-199.
- Schriemer, R. & Kasmi, S. (2007). *Gevallen en gevoelens van discriminatie onder Marokkaanse Rotterdamers. Een impressie van een voorlichtingsronde onder de Marokkaanse gemeenschap in Rotterdam*. Rotterdam: RADAR.
- Smith, A. D. (1994). The politics of culture: ethnicity and nationalism. In Ingold, T (red.) *The*

- Companion Encyclopedia of Anthropology* (pp. 706-731). London: Routledge..
- Strijen, F. van (2009). *Van de straat. De straatcultuur van jongeren ontrafeld*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Svensson, J., Sollie, H. & Saharso, S. (2011). *Proactief handhaven en gelijk behandelen*. Amsterdam: Reed Business.
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and community*. New York: Ginn.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual review of psychology* 33(1), 1-39.
- Tajfel, H., Billig, M.G., Rudy, R.P. & Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup Behavior. *European Journal Of Social Psychology* 1(2), 149-178.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The social psychology of intergroup relations* 33(47).
- Taylor, D.M., Wright, S.C., Moghaddam, F.M., & Lalonde, R.N. (1990). The personal/group discrimination discrepancy. Perceiving my group, but not myself, to be a target for discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin* 16(2), 254-262.
- Thomas, W.I. & Thomas, D.S. (1928). *The child in America; Behavioral problems and programs* New York/Toronto: Knopf / Longmans, Green & Co.
- Tolsma, J., Lubbers, M. & Gijsberts, M. (2012). Education and cultural integration among ethnic minorities and natives in The Netherlands: A test of the integration paradox. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38(5), 793-813.
- Torre, E.J. van der, Schaap, L. Schaap, S.D. & Dijk, V. (2006). *Evaluatie preventief fouilleren in Amsterdam: De stand van zaken*. Den Haag: Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement
- Verkuyten M. (1999). *Etnische identiteit: Theoretische en empirische benaderingen*. Amsterdam, Het Spinhuis.
- Verkuyten, M. (2010). *Identiteit en diversiteit. De tegenstellingen voorbij* Amsterdam: Amsterdam University Press/Pallas Publications.
- Verkuyten, M. & Brug, P. (2002). Ethnic identity achievement, self-esteem, and discrimination among Surinamese adolescents in the Netherlands. *Journal of Black Psychology* 28(2), 122-141.
- Werdmölder, H. (2005). *Marokkaanse lieverdjes. Crimineel en hinderlijk gedrag onder Marokkaanse jongeren*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.
- Woude, M.A.H. van der (2009). Brede benadering terrorismebestrijding. *Openbaar Bestuur* 11, 2-5.

Bijlage: Topiclijst jongeren

Hieronder vindt u de topic-/vragenlijst die als leidraad diende bij de interviews met de jongeren. De vragenlijst en de casussen zijn zelf opgesteld, waarbij een aantal vragen (deels) uit een eerder onderzoek afkomstig zijn. Wanneer dit het geval is, staat de bron vermeld.

Introductie

Mijzelf en onderwerp introduceren:

- Voorstellen
- Afstudeeropdracht voor mijn studie i.s.m Art. 1 (kenniscentrum voor gelijke behandeling) en RADAR (anti-discriminatiebureau) naar de interactie tussen jongeren en de politie vanuit de beleving van jongeren.
- Voelen jongeren zich (on)gelijk en (on)rechtvaardig behandeld tijdens de interactie met politiemedewerkers?

Bedoeling van interview uitleggen:

- Wat komt naar voren?
- Jouw ervaringen en hoe jij over zaken denkt zijn van belang. Als iets niet klopt zoals ik het verwoord, laat het weten!
- Aantekeningen omdat ik dan af en toe iets hoor waar ik later op door wil gaan

Privacy en vertrouwelijk!

- Opnamen alleen voor onderzoek(niet hele tijd aantekeningen maken, thuis terug beluisteren, aan docenten kan laten zien)
- Gegevens geanonimiseerd (waarbij ik wel relevante kenmerken als de wijk/district en leeftijd zal noemen)

Heb je nog vragen?

Interview

Gegevens respondent

- Naam
- Leeftijd
- Geslacht
- Wanneer ben je hier aanwezig? Kan ik je voor verder vragen bereiken hier of telefonisch?

Wie ben je, hoe besteed je je dagen?

- Hoe ziet je dagindeling eruit?
- Opleiding? (Bij)baan? Waar?
- Hobby's?
- Hoe vaak in jongerencentrum? Hoe veel uur op straat? (Svensson et al., 2011)
- Vrienden, vriendengroep? (kenmerken groep: grootte, leeftijden, achtergronden, activiteiten, hoe ken je ze)?

Identificatie

- Hoe zie je jezelf, hoe voel je jezelf, hoe zou je jezelf omschrijven? Wat is belangrijk voor wie jij bent?
 - o voornamelijk Nederlander, voornamelijk Marokkaan/Surinamer/etc., een mix (Kop & Euwema, 2007, p.146) of zie je dit anders?
 - o Verschilt per moment wat belangrijk is?
 - o (wijk, vrienden, familie, geloof, dagbesteding etc.
- Hoe denk je dat anderen jou zien? (Kop & Euwema, 2007, p.146) Hoe denk je dat anderen jou omschrijven? Welk beeld ze van jou hebben?

- Verschilt dit per moment?
- Politie,
- Op straat - Hoe denkt je dat je op straat wordt gezien, als Nederlandse jongere of als niet-Nederlandse jongere (Svensson et al., 2011, p. 53) of als anders? Toegevoegd na interview 1: Hoe denk je dat anderen je omschrijven?
- In dit jongeren centrum?
- Andere jongeren, vrienden
- Met wie heb je voornamelijk contact?
 - op school en als vriendenkring
 - (uit eigen wijk, van eigen etnische groepering)?
 - Met wie identificeer je je?

Eigen ervaringen met interactie met politie

Vertel wat je wilt vertellen. Als je geen details wilt geven, hoeft dat natuurlijk niet. Ik heb een paar vragen, als je denkt dat er nog meer dingen hiervoor belangrijk zijn: laat het weten.

- Hoe denk je dat de politie jou(w groep) ziet? Verschilt dit per politiemedewerker?
- Hoe zie jij politiemedewerkers?
- Hoe stel jij/je groep zich op tegenover de politie? (Kop & Euwema, 2007, p.147)
 - Bij algemeen contact / in conflictsituaties?
 - Waarom?
 - Voorbeelden
- Heb je individueel contact met agenten, ken je een agent?
 - wijkagent?
 - Persoonlijke contacten? Ken je een agent (via-via) als zijnde 'burger'?
- Zijn er agenten met wie je het goed kunt vinden? Waarom (kenmerken agent, gedragingen, interacties)? (Kop & Euwema, 2007, p.147)
- Welke houding moet een agent hebben? En welke houding hebben agenten hier tegenover jou en anderen (Kop & Euwema, 2007, p.147)
- Vind je dat de politie jou(w vriendengroep) hetzelfde behandelt als andere mensen/groepen in de buurt? (Kop & Euwema, 2007, p.149)
 - Zo nee: wat is het verschil?
 - Wat vind je hiervan?
 - Hoe komt dit denk je?
 - Voorbeelden? (

Hoe wordt hierbij gesproken over de politie? Medewerker gezien als onderdeel van instituut politie, als persoon en/of ook als geheel? Hoe komt dat?

- Preventief fouilleren? ID-bewijs moeten tonen? Andere contacten met politie? Positief of negatief?

Eigen ervaringen met interactie met politie – ongelijke of onrechtvaardige behandeling

Je vertelde dat.... Kun je daar iets meer over vertellen?

Doorvragen bij ervaringen van ongelijke behandeling / Etnisch profileren / focus op sociale identiteit (essentialiseren, over één kam scheren)?

Details. Let op inconsistentie. Betekenisgeving.

Wat betekent deze ervaring voor houding jegens politie? Wordt het gezien als incident/uitzondering of past het in groter beeld van politie?

Hoe gesproken over de politie? Wordt de hele politie als instituut of hele wijkteam hiervoor aansprakelijk geacht of enkel individuele agent? Hoe komt dat? Hoe wordt hierbij gesproken over de politie? Medewerker gezien als onderdeel van instituut politie, als persoon en/of ook als geheel? Hoe komt dat?

- Gaan politiemedewerkers anders met jou(w vriendengroep) om (vanwege je... / hebben mensen een bepaald beeld van jou omdat je...) Voel je je anders/gelijk behandeld?
 - Zo, nee, wat is het verschil? Kun je een voorbeeld geven?

- Waarom denk je dat dat (niet) gebeurt?
 - andere etnische identiteit, andere uiterlijk?
 - een jongere bent
 - uit deze wijk komt?
 - Je vriendengroep
 - Toegevoegd na interview 1: een strafblad hebt/vast hebt gezet / bekend bent bij de politie / negatieve ervaringen hebt
- Welke emoties roept dit op? Wat vind je hiervan?

Verhalen van / over ervaringen van anderen interactie met de politie

Je vertelde dat een vriend/kennis.... Bij twijfel, of na enkele verhalen: het gaat om de verhalen die jij kent, ik hoef niet te weten wat die verhalen precies zijn en van wie

Hoe gesproken over de politie?

Identificatie met 'hoofdpersoon' van verhaal (op basis van welke sociale identiteit)?

Wat betekent deze ervaring voor de houding jegens politie? Wordt het gezien als incident/uitzondering of past het in groter beeld van politie?

Hoe gesproken over de politie? Wordt de hele politie als instituut of hele wijkteam hiervoor aansprakelijk geacht of enkel individuele agent? Hoe komt dat? Hoe wordt hierbij gesproken over de politie? Medewerker gezien als onderdeel van instituut politie, als persoon en/of ook als geheel? Hoe komt dat?

Perceptie op en ervaringen met stigmatisering /acceptatie vanuit de maatschappij/in de buurt/wijk

Nu wil ik graag wat meer weten over hoe je je voelt in de maatschappij, in je buurt. Of je je hier geaccepteerd voelt, of dat mensen je anders behandeld dan anderen?

- Voel je je geaccepteerd
 - door de samenleving
 - door de politie
 - in je wijk?
 - Waarom wel/niet? Welke emoties roept dit op?
- Voel je je gelijk behandeld als andere mensen
 - andere etnische identiteit
 - j/m
 - andere leeftijden
 - andere wijk)?
 - strafblad, enz.
 - Waarom wel/niet? Welke emoties roept dit op?
- Kun je een voorbeeld noemen van een situatie waarin je je (on)gelijk behandeld voelde? Hoe handelde je toen?
- Hoe gaan mensen (die elkaar niet kennen) in deze wijk met elkaar om? (Kop & Euwema, 2007, p.157)
 - Gaan mensen in deze wijk anders met jou(w) groep om dan met andere individuen?
 - Hoe uit zicht dat en waarom denk je dat dat gebeurt? (Kop & Euwema, 2007, p.157)
- Heb je het idee dat de gemeente/politie/overheid rekening houdt met jou als jongere? Zijn er extra voorzieningen überhaupt nodig? Genoeg voorzieningen en mogelijkheden?

Casussen

Onderstaande casussen zijn in lettergrootte Arial 12 (wegens leesbaarheid), met witregels en op aparte vellen uitgeprint. Na het proefinterview en de eerste twee interviews zijn een aantal casussen vervangen of gewijzigd, omdat deze te veel op andere casussen leken of te lastig te begrijpen waren.

Vragen hierbij:

- Wat roept dit op?
- Identificatie met 'hoofdpersoon' van verhaal? Waarom wel, waarom niet?
- Wat vindt je van het handelen van de politie?
- Wat vindt je van het handelen van de jongere? En zijn gedachten hierover?

Casus Joggen - A.A.B. (18 jaar)

Afgeleid van Klos (2012) en aangevuld

De laatste keer dat ik om mijn ID-kaart werd gevraagd, was ik in mijn eentje. Ik ging joggen op een fietspad – het was rond half negen. Stopt er een politiebusje voor mij en die vroeg om mijn ID-kaart en als ik vraag waarom, dan komen ze altijd met de grootste smoesjes aan.

Ik zei tegen hem: “Waarom moet ik mijn ID-kaart laten zien?”. En dan zei hij: “Je staat op een opvallend tijdstip op een opvallende plaats.” En ik zo van: “Ja, en nu?” Hij zei: “Ik noteer alleen je naam. Als er een melding wordt gedaan van dat hier iets gebeurd is, dan ben jij verdachte.” Ik zeg tegen hem: “Ja, dat is goed. Noteer maar.”

Ik vond het onzin. Ik dacht: Het slaat nergens op. Hij ziet me joggen, ik heb een joggingbroek aan, mijn sportschoenen aan, mijn vest aan, oordoppen in. Ik vind dat niet opvallend. Ik heb geen bivak op of wapen in mijn zak of wat dan ook. Ik ben gewoon aan het joggen. Waarom willen ze dan mijn ID zien?

Casus Fietslicht - M.H. (20 jaar)

Afgeleid van De Jong (2012), situatie veranderd zodat deze herkenbaar is en over de politie gaat

Toen ik laatst een boete kreeg voor geen licht op mijn fiets, was ik best een beetje boos. Er fietsten ook een paar andere mensen langs zonder licht, en zij werden niet allemaal aangehouden.

Ik had zin om te schreeuwen en hem [de politieagent] te zeggen waarom ik boos ben, maar ik probeerde mij in te houden. Je denkt dan toch dat iedereen op straat dan gaat denken: “Zie je wel, echt zo'n Marokkaan.”

Ik heb echt het gevoel dat ik moet bewijzen dat ik niet één van 'die Marokkaanse gastjes' ben die altijd rotzooi heeft met de politie en een kort lontje heeft. [Een kort lontje hebben, betekent 'snel kwaad worden']

Casus - Gesprek - M.A. (16 jaar) en K.H. (16 jaar)

Samengesteld uit verschillende verhalen uit Meloen (1997, p.86- 87). Aangevuld met woorden uit interview 1 en eigen aanvulling

M.A: De politie heeft meestal een slechte indruk van ons. Als Nederlandse mensen 's avonds op straat staan, is er niets aan de hand, daar wordt nog niet eens naar gekeken. Bij ons denken ze: “Dat zijn slechte jongens.” Maar dat is hun probleem dat ze zo denken.

K.H: Ja, dat is wel waar. Sommige agenten letten op ons. Maar dat komt niet, omdat we er niet Nederlands uitzien. Het komt meer omdat we met een paar jongens staan. En door hoe wij er verder uitzien, door onze kleding. Weet je nog de vorige keer?

De vorige keer stonden we bij het winkelcentrum en ze vroegen naar ons ID. Nou, oké. Zegt die agent ineens: “Joh, wat heb jij een mooie jas aan. Hoe kom je daar aan?” Ik weet het niet zeker, maar volgens mij dachten ze: 'Dat is een dure jas, dat kan hij niet betalen.' Maar als ik werk en ik krijg ook nog eens studiefinanciering, dan kan ik dat betalen!

Bijlage: Topiclijst professionals

Hieronder vindt u de topic-/vragenlijst die als leidraad diende bij de interviews met de twee jongerenwerkers en de wijkagent.

Uitleg onderzoek

Uitleg doel interview

U op de hoogte, wilt u uiteindelijk iets met resultaten (verslag van resultaten)?

En vragen of naar uw idee bepaalde zaken die ik uit de analyse van de interviews heb opgemaakt ook echt spelen en of er nog meer speelt met betrekking tot bepaalde onderwerpen? Verschillende patronen - klopt dit en/of ziet u nog andere patronen?

Anonimiteit:

In verslag omschrijf ik de wijk en stad en zal deze niet bij naam noemen, niet noemen. Bent u ermee akkoord dat ik wel uw functie noem en dat de scriptie gepubliceerd zal worden in scriptie-database?

Algemene vragen

- Hoe lang werkzaam in de wijk?
- Werkzaam geweest in andere wijken of functies?
- Hoe zou u uw taak omschrijven? (Voor wijkagent: En uw specifieke taak met betrekking tot jongeren?)

Onderwerpen met vragen (willekeurige volgorde) over visie, betekenisgeving en beleving van jongeren

Bijzonder positie wijkagent

Sommige jongeren geven aan: bijv. wijkagent hoort bij wijk, anders dan andere agenten (praten, helpen etc.) , of andere manier waarop zij laten zien dat wijkagent bijzondere positie heeft

Merkt u hier iets van vanuit de wijze waarop jongeren praten over u en uw collega's en met u en uw collega's omgaan?

Verschillen tussen agenten en generalisaties

Visie jongeren: Onderscheid tussen politiemedewerkers die 'relaxed' zijn, je normaal benaderen, uitleg geven, de buurt beter willen maken etc. en agenten die je vooral willen beboeten, soms uit leedvermaak.

Als het om een negatieve ervaring gaat met politiemedewerkers, praten ze wel in generalisaties - die agent deed dit en dat (iets wat negatief werd gewaardeerd) - 'de politie is altijd' etc.

Merkt u hier iets van in wat de jongeren vertellen tegen u of in een conflict uitroepen? Of merkt u het bij (sommige) jongeren anders?

Benadering vanuit 'jongeman met bepaalde etnische afkomst'

Coping, omgaan met negatieve ervaringen, idee van ongelijke behandeling

Onverschilligheid ('is niet mijn probleem'), maar ook woede als er over situatie wordt verteld / woede toen, blijkt uit beschrijving situatie.

Dat de politie op hen let komt naar hen idee vaak door combinatie.

Afkomst + man + kleding/leeftijd/groepje/criminele verleden

Betekenisgeving selectie door politie en andere beveiligers/ordehandhavers:

'Ik zou ook op sommige mensen letten (man, buitenlands, jong) en aan andere kant 'men zou dit niet mogen laten zien', 'politie mag niet op gevoel afgaan' of dat ze het doen om hen te 'treiteren'.

Herkent u hier iets van? En/of nog andere patronen?

Voortdurende inschatting en gepaste afstand houden:

Van politiemedewerkers, maar ook van andere mensen. Er wordt gereageerd zoals men situatie in schat.

Elkaar kennen

Als ze een agent kennen en het gevoel hebben dat zij gekend worden, is er een juister beeld van hen (begrip voor hun gedrag of dat men weet dat ze rustige jongens zijn, niet zoals sommige anderen die het beeld over hen hebben verpest) waardoor ze ook op een juistere manier benaderd worden.

Herkent u hier iets van in uw werk?

(Voor wijkagent: Merkt u verschil tussen sommige jongeren die u goed of minder goed kent? Welke jongeren kent u goed, zijn benaderbaar en welke minder?)

Verdacht-zijn en het idee dat ze moeten bewijzen dat ze niet zo zijn

Associatie met 'criminelere jongens'

Sommige jongeren willen niet 'in hetzelfde hokje' geduwd worden als 'criminele jongens' en laten erg zien dat 'zij niet zo zijn'. Ook jongeren die aangeven dat ze het wel logisch vinden dat er op hen gelet wordt, zeggen dat het misschien zo is dat anderen het voor 'hen hebben verpest' door een 'crimineel' beeld te scheppen, voornamelijk bij politiemedewerkers en andere beveiligers

Merkt u dat jongeren het idee hebben dat ze zich moeten bewijzen, voornamelijk tegenover politiemedewerkers en andere ordehandhavers/beveiligers?

Slachtofferhouding en eigen verantwoordelijkheid

Jongeren die discriminatie, stigma als een 'excuus' gebruiken voor gebrek aan succes op arbeidsmarkt en voor criminele activiteiten (van zichzelf en anderen). Soms ook hulpeloosheid, gevoel van onmacht.

En jongeren die aangeven zelf verantwoordelijk te zijn, eigen keuzes te maken.

En jongeren bij wie je beide ziet.

Ziet u dit ook? Of nog meer andere visies?

Identiteit niet-Nederlands

Niet-Nederlands, 'buitenlanders' en daarmee ook identificatie met andere 'buitenlanders'. Niet per se groepen naar 'etniciteit'. Weinig contact met Nederlanders en de Nederlanders met wie men wel contact heeft, worden gezien als 'soort buitenlanders'/'verallochtoond'.

Hoe merkt u dat de houding is, dat er gepraat wordt over etnische identiteit/etniciteit?

Spelletje jongeren vs politie

Bijv. overlast Ramadan. Jongeren zien het als een spelletje om eens eindelijk politie te slim af te zijn en anderen vinden het samenscholingsverbod niet terecht en gaan daar tegenin ('het is niet voor niets dat er nu een samenscholingsverbod is, dat is tegen ons moslims/buitenlanders')

Merkt u ook dat jongeren dit zo zien, of andere visie van jongeren?

'Ongelijke behandeling' en 'discriminatie' lastig begrip

Sommige jongeren zeggen eerst dat er geen sprake is van (gepercipieerde) ongelijke behandeling. Daarna omschrijven ze iets wat dat wel omvat. Of juist andersom.

Merkt u hier iets van? Bijv. vaak uitroepen dat er sprake is van ongelijke behandeling (door politiemedewerkers of anderen). Of juist ongelijke behandeling niet als dusdanig herkennen / willen erkennen?

Vergelijking andere wijken:

Naar uw idee, zelfde beleving / houding / opstelling (van/tegenover politie) van jongeren in andere wijken in de stad of andere wijken in andere steden? Heeft u eerder in andere wijken gewerkt of uit verhalen collega's?

Wat is naar uw idee hetzelfde, wat is anders?